

ΕΠΑΝΟΡΘΩΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΣΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ
ΚΥΚΛΟΥΣ
ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ

ΕΠΑΝΟΡΘΩΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΣΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΚΥΚΛΟΥΣ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΤΗΚΕ ΑΠΟ

Georgina Colomé Ginella

ΜΕ ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ

Terre des hommes Ρουμανία

Terre des hommes Hellas (Ελλάδα)

Restorative Justice Nederland (Ολλανδία)

Συμβούλιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων (Εσθονία)

ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ

Έργου i-RESTORE 2.0

Ιούλιος 2024

© European Forum for Restorative Justice 2024
Herbert Hooverplein 10 - 3000 Leuven - Belgium
www.euforumrj.org
info@euforumrj.org

Co-funded by
the European Union

Το έργο i-RESTORE 2.0 συγχρηματοδοτείται από
το πρόγραμμα δικαιοσύνης της Ευρωπαϊκής Ένωσης
(2021-2027)

ΑΠΟΠΟΙΗΣΗ ΕΥΘΥΝΗΣ

Το περιεχόμενο της παρούσας δημοσίευσης αντιπροσωπεύει αποκλειστικά τις απόψεις των συγγραφέων και αποτελεί αποκλειστική τους ευθύνη. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν φέρει καμία ευθύνη για τη χρήση των πληροφοριών που περιέχει.

EUROPEAN
FORUM FOR
RESTORATIVE
JUSTICE

Halt.

REPUBLIC OF ESTONIA
SOCIAL INSURANCE BOARD

Πίνακας περιεχομένων

Εισαγωγή	9
Σχετικά με τους κύκλους ευαισθητοποίησης στο πλαίσιο του i-RESTORE 2.0	10
Με λίγα λόγια...	12
Τι είναι η επανορθωτική δικαιοσύνη	12
Πώς η επανορθωτική δικαιοσύνη ενδυναμώνει τα παιδιά	12
Ποια είναι τα οφέλη των επανορθωτικών προσεγγίσεων στα σχολεία	13
Γιατί είναι σημαντική η ευαισθητοποίηση στα σχολεία	14
Οι κύκλοι ευαισθητοποίησης σε	
Εσθονία	16
Ελλάδα	24
Ολλανδία	31
Ρουμανία	40
Τελικές σκέψεις	50

Εισαγωγή

Οι ιστορίες από τους κύκλους ευαισθητοποίησης απεικονίζουν τα αποτελέσματα των κύκλων ευαισθητοποίησης για την επανορθωτική δικαιοσύνη με παιδιά που πραγματοποιήθηκαν σε διάφορα σχολεία τεσσάρων ευρωπαϊκών χωρών στο πλαίσιο του έργου i-RESTORE 2.0.

Το έργο [i-RESTORE 2.0 \(2022-2024\)](#) βασίζεται στα αποτελέσματα του πρώτου έργου [i-RESTORE](#), το οποίο είχε ως στόχο την προώθηση της αποκαταστατικής δικαιοσύνης για τα παιδιά θύματα εγκλημάτων και τη βελτίωση των δεξιοτήτων των επαγγελματιών του νομικού κλάδου. Αξιοποιώντας τα αποτελέσματα του αρχικού έργου, το i-RESTORE 2.0 προχωράει παραπέρα, θεσπίζοντας διαδικασίες που διασφαλίζουν ότι η υψηλής ποιότητας επανορθωτική δικαιοσύνη είναι προσβάσιμη στα παιδιά που εμπλέκονται με το νόμο. Το πρόγραμμα υλοποιείται στη Ρουμανία, την Ελλάδα, την Ολλανδία και την Εσθονία.

Σύμφωνα με τη [στρατηγική της ΕΕ για τα δικαιώματα των θυμάτων \(2020-2025\)](#)¹, το έργο αποσκοπεί:

- ⇒ **στην ενδυνάμωση των παιδιών**, συμπεριλαμβανομένων των θυμάτων, ώστε να εκφράσουν τις απόψεις τους σχετικά με την επανορθωτική δικαιοσύνη μέσω ψηφιακών και καθοδηγούμενων από τα παιδιά δημιουργικών προσεγγίσεων,
- ⇒ **στην αύξηση της ευαισθητοποίησης** των οικογενειών, των επαγγελματιών, των φορέων χάραξης πολιτικής και των μέσων ενημέρωσης σχετικά με την αποκαταστατική δικαιοσύνη για τα παιδιά σε ποινικές διαδικασίες και εκπαιδευτικά περιβάλλοντα,
- ⇒ **στην αύξηση του αριθμού των επαγγελματιών** που μπορούν να παρέχουν φιλικές προς τα παιδιά υπηρεσίες αποκαταστατικής δικαιοσύνης.

¹ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, Στρατηγική της ΕΕ για τα δικαιώματα των θυμάτων (2020-2025), COM(2020)258 τελικό. (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0258>)

Κατά τη διάρκεια 24 μηνών, το έργο ανέπτυξε και υλοποίησε ένα πρόγραμμα ανάπτυξης ικανοτήτων για επαγγελματίες, εκδηλώσεις αμοιβαίας μάθησης μέσω διασυνοριακών συμφωνιών αδελφοποίησης, ενδυνάμωσε τα παιδιά στην αξιολόγηση των διαδικασιών αποκαταστατικής δικαιοσύνης και συμμετείχε ενεργά σε συζητήσεις με βασικούς ενδιαφερόμενους που πρέπει να γνωρίζουν το ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν για επιτυχείς και προσιτές διαδικασίες αποκαταστατικής δικαιοσύνης με παιδιά.

Το έργο αυτό, το οποίο συγχρηματοδοτείται από το πρόγραμμα "Δικαιοσύνη" της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αποτελεί συνεργασία μιας ισχυρής ομάδας επτά εξειδικευμένων οργανώσεων υψηλού επιπέδου υψηλού επιπέδου: Terre des hommes Romania, Terre des hommes - Regional Hub in Hungary, Terre des hommes Hellas, European Forum for Restorative Justice (Βέλγιο), Restorative Justice Nederland (RJN) και HALT (Ολλανδία), και το Συμβούλιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων (Εσθονία).

Σχετικά με τους κύκλους ευαισθητοποίησης στο πλαίσιο του i-RESTORE 2.0

Στο επίκεντρο του έργου i-Restore 2.0 βρίσκεται η ενδυνάμωση των παιδιών ώστε να γίνουν φορείς αλλαγής και να ακουστεί η φωνή τους σε ποινικά ή συναφή θέματα που τα αφορούν. Ακολουθώντας αυτόν τον στόχο, οι εταίροι υλοποίησης του i-Restore 2.0 πραγματοποίησαν κύκλους ευαισθητοποίησης σε σχολεία και ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, προσεγγίζοντας τα παιδιά, τους νέους και τις κοινότητές τους σχετικά με την επανορθωτική δικαιοσύνη και εμπλέκοντάς τους στον προβληματισμό σχετικά με τα οφέλη και τις προκλήσεις της εφαρμογής της σε εκπαιδευτικά και δικαστικά περιβάλλοντα.

Κατά τα έτη 2023 έως 2024, 49 κύκλοι πραγματοποιήθηκαν στην Εσθονία, την Ελλάδα, την Ολλανδία και τη Ρουμανία, απευθυνόμενοι σε περισσότερους από 500 συμμετέχοντες, μεταξύ των οποίων: μαθητές πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και οι οικογένειές τους, εκπαιδευτικοί και άλλα μέλη του σχολικού προσωπικού, επαγγελματίες της δικαιοσύνης για τους νέους, επαγγελματίες της

αποκαταστατικής δικαιοσύνης, κοινωνικοί λειτουργοί και νέοι με εμπειρία σε κέντρα κράτησης ανηλίκων.

Με αυτό το βιβλίο ιστοριών των κύκλων ευαισθητοποίησης θα θέλαμε να μοιραστούμε τα συμπεράσματά μας και να θέσουμε στο προσκήνιο τις εμπειρίες όσων συμμετείχαν. Ελπίζουμε ότι οι μαρτυρίες τους θα εμπνεύσουν και άλλους να συνεχίσουν να οικοδομούν μια κουλτούρα σύνδεσης και αποκατάστασης που διατηρεί θετικές σχέσεις και όπου κάθε παιδί υποστηρίζεται στην πλήρη ανάπτυξή του και στην ανάληψη ενός εποικοδομητικού ρόλου στην κοινωνία.

Με λίγα λόγια...

Τι είναι η επανορθωτική δικαιοσύνη

Η επανορθωτική δικαιοσύνη είναι μια προσέγγιση αντιμετώπισης της βλάβης ή του κινδύνου βλάβης μέσω της συμμετοχής όλων όσων έχουν θιγεί στην επίτευξη μιας κοινής κατανόησης και συμφωνίας σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να αποκατασταθεί η βλάβη ή το αδίκημα και να επιτευχθεί δικαιοσύνη². Οι πρακτικές της (όπως η διαμεσολάβηση, οι κύκλοι, οι συσκέψεις) έχουν προσφερθεί και υλοποιηθεί για την αντιμετώπιση της βλάβης σε διάφορους τομείς συγκρούσεων, όπως η δικαιοσύνη, η εκπαίδευση, η οικοδόμηση της ειρήνης, οι οικογένειες, οι οργανώσεις και οι κοινότητες.

Πώς η επανορθωτική δικαιοσύνη ενδυναμώνει τα παιδιά

Πολλά παιδιά και έφηβοι πειραματίζονται με συμπεριφορές που μερικές φορές οδηγούν στην υπέρβαση ορίων και κανονισμών. Τα παιδιά μπορεί επίσης να εκτεθούν σε βλάβη που προκαλούν άλλα παιδιά ή ενήλικες. Είτε γίνονται θύτες είτε θυματοποιούνται από άλλους, οι κοινότητες έχουν ευθύνη για την υποστήριξη της ανάπτυξής τους και την προστασία τους από τη βία, εξασφαλίζοντας την πρόσβαση σε διαδικασίες που είναι προσαρμοσμένες στις ανάγκες και τις δυνατότητές τους και σέβονται τα δικαιώματά τους.

Η επανορθωτική δικαιοσύνη είναι μια προσέγγιση της δικαιοσύνης στην οποία εφαρμόζεται ενεργά το δικαίωμα του παιδιού να ακουστεί. Η επανορθωτική δικαιοσύνη και οι μέθοδοι που βασίζονται στο διάλογο λαμβάνουν σοβαρά υπόψη τα παιδιά, δημιουργώντας έναν ασφαλή χώρο για να ακουστούν, να αναλάβουν την ευθύνη και να συμμετέχουν σε θέματα που τα αφορούν³. Οι διαδικασίες αποκαταστατικής δικαιοσύνης αναπτύσσονται λαμβάνοντας υπόψη τις ειδικές ανάγκες και δυνατότητες των εμπλεκόμενων μερών. Προσφέρουν μια ευέλικτη διαδικασία, αλλά πάντα με τρόπο που

² Ευρωπαϊκό φόρουμ για την επανορθωτική δικαιοσύνη. (2021). Εγχειρίδιο για τις αξίες και τα πρότυπα πρακτικής της αποκαταστατικής δικαιοσύνης, Leuven, σ. 11 (https://www.euforumrj.org/sites/default/files/2021-11/EFRJ_Manual_on_Restorative_Justice_Values_and_Standards_for_Practice.pdf)

³ Ευρωπαϊκό Φόρουμ για την Αποκαταστατική Δικαιοσύνη (2020). Θεματικό δελτίο για την επανορθωτική δικαιοσύνη και τη δικαιοσύνη των παιδιών. Leuven, Βέλγιο. (<https://www.euforumrj.org/sites/default/files/2020-11/Thematic%20Brief%20on%20Restorative%20on%20Child%20Justice.pdf>)

δεν στιγματίζει και ενδυναμώνει. Βασικές αρχές της είναι η οικειοθελής συμμετοχή, η εμπιστευτικότητα και η ουδετερότητα των διαμεσολαβητών.

Οι προσεγγίσεις της επανορθωτικής δικαιοσύνης με παιδιά **εφαρμόζονται σε διάφορα περιβάλλοντα** όπου μπορεί να προκύψουν συγκρούσεις, όπως η οικογένεια, τα σχολεία, οι αθλητικοί σύλλογοι ή άλλες κοινότητες και το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης. Η επανορθωτική δικαιοσύνη είναι ιδιαίτερα πολύτιμη για την προστασία των ευάλωτων παιδιών και την ενδυνάμωση των παιδιών στον εντοπισμό και τη διαχείριση των συναισθημάτων για την πρόληψη (ή/και την αντιμετώπιση) των συγκρούσεων και της βίας. Για την πλήρη εφαρμογή της δυναμικής μιας επανορθωτικής δικαιοσύνης φιλικής προς τα παιδιά, είναι ζωτικής σημασίας να εργαστούμε επίσης για την προώθηση μιας επανορθωτικής κουλτούρας (με γλώσσα, συμπεριφορές κ.λπ.) σε εκπαιδευτικά και οικογενειακά περιβάλλοντα, όπου τα παιδιά και οι φροντιστές τους μπορούν να υιοθετήσουν σε καθημερινή βάση ήπιες δεξιότητες για την αντιμετώπιση των συγκρούσεων. Η επανορθωτική δικαιοσύνη θα πρέπει να είναι ο προτιμώμενος τρόπος αντιμετώπισης της βίας μεταξύ συνομηλίκων ή των συγκρούσεων μεταξύ παιδιών, καθώς και μια βάση για την αντικατάσταση των τιμωρητικών πειθαρχικών διαδικασιών στα μαθησιακά περιβάλλοντα.

Ποια είναι τα οφέλη των επανορθωτικών προσεγγίσεων στα σχολεία

Τις τελευταίες δεκαετίες, οι επανορθωτικές πρακτικές έχουν εφαρμοστεί σε σχολεία σε όλο τον κόσμο, προωθώντας την ανάπτυξη και διάδοση των αξιών της **μη βίας, της συνεργασίας, της ανεκτικότητας** και του **σεβασμού** μεταξύ των μαθητών και του προσωπικού, αλλά και στην ευρύτερη κοινότητα⁴. Οι έρευνες δείχνουν ότι οι επανορθωτικές πρακτικές μπορούν να συμβάλουν στο να γίνουν τα σχολεία πιο ασφαλή,

⁴ Ειδικός Αντιπρόσωπος του Γενικού Γραμματέα για τη βία κατά των παιδιών (2013). Προώθηση της επανορθωτικής δικαιοσύνης για τα παιδιά. Νέα Υόρκη: Ηνωμένα Έθνη. (<https://violenceagainstchildren.un.org/file/2180/download?token=JR94W53U>)

πιο συμπεριληπτικά και πιο αποτελεσματικά μαθησιακά περιβάλλοντα εργασίας και σπουδών⁵.

Τα επανορθωτικά σχολεία υποστηρίζονται από τις εξελίξεις στον ευρύτερο τομέα της επανορθωτικής δικαιοσύνης, μοιραζόμενα την κοινή αντίληψη ότι είμαστε όλοι βαθιά συνδεδεμένοι και ότι οι κοινότητες μοιράζονται την ευθύνη για την οικοδόμηση, τη διατήρηση και την αποκατάσταση των ανθρώπινων σχέσεων.

Οι επανορθωτικές πρακτικές στα σχολεία παρέχουν **ένα πλαίσιο για τη συνδημιουργία** ενός θετικού κλίματος ώστε οι μαθητές να μαθαίνουν και να αναπτύσσονται και τα μέλη του προσωπικού να αισθάνονται ότι υποστηρίζονται στο εργασιακό τους περιβάλλον. Όταν συμβαίνει ένα περιστατικό ή προκύπτει μια σύγκρουση, οι επανορθωτικές πρακτικές ζητούν από όλους τους εμπλεκόμενους να αναλάβουν την ευθύνη και να συνεργαστούν για να βρουν τρόπους να προχωρήσουν μπροστά και να διορθώσουν τα πράγματα. Με αυτόν τον τρόπο, όλοι έχουν φωνή και ακούγονται, μοιράζοντας μια αίσθηση δικαιοσύνης και ακεραιότητας μεταξύ του προσωπικού, των μαθητών και των οικογενειών.

Γιατί είναι σημαντική η ευαισθητοποίηση στα σχολεία

Όπως αποδεικνύεται από την έρευνα που διεξήχθη στο πλαίσιο του i-RESTORE, η απλή ανάπτυξη πρακτικών επανορθωτικής δικαιοσύνης δεν θα είχε κανένα αντίκτυπο στα παιδιά, αν αυτό δεν συνοδευόταν από τη διασφάλιση ότι τα μοντέλα αυτά θα ήταν πραγματικά προσβάσιμα σε αυτά. Η ευαισθητοποίηση και οι στάσεις σχετικά με τις αξίες και τις πρακτικές της επανορθωτικής δικαιοσύνης μεταξύ των φορέων παραπομπής και της ευρύτερης κοινότητας, διαπιστώθηκε ότι αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες για την προώθηση ή την παρεμπόδιση της προσβασιμότητας⁶. Η έλλειψη ευαισθητοποίησης οδηγεί συχνά σε έλλειψη εμπιστοσύνης τόσο από τους επαγγελματίες (στους τομείς της εκπαίδευσης, της περίθαλψης και της δικαιοσύνης) όσο και από το κοινό, ενώ η

⁵ Ευρωπαϊκό Φόρουμ για την Αποκαταστατική Δικαιοσύνη (2022). Θεματικό δελτίο για τα επανορθωτικά σχολεία. Leuven, Βέλγιο. (https://www.euforumrj.org/sites/default/files/2022-11/Restorative_Schools_Brief_print.pdf)

⁶ Laxminarayan, M. (2014). Προσβασιμότητα και έναρξη της επανορθωτικής δικαιοσύνης. Leuven: EFRJ. (https://www.euforumrj.org/sites/default/files/2019-11/accessibility_and_initiation_of_rj_website_0.pdf)

μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση είναι πιθανό να οδηγήσει σε θετικότερες στάσεις απέναντι στην επανορθωτική δικαιοσύνη.

Τα παιδιά είναι το μέλλον των κοινοτήτων μας και τα σχολεία αποτελούν ιδανικό περιβάλλον για την προώθηση αξιών σεβασμού και συνδεσιμότητας και για την παροχή εργαλείων για τη θετική διαχείριση των σχέσεων και των συγκρούσεων. Η ενσωμάτωση επανορθωτικών προσεγγίσεων για την επίλυση συγκρούσεων στα σχολεία αυξάνει την ευαισθητοποίηση σχετικά με την επανορθωτική δικαιοσύνη και μπορεί να συμβάλει μακροπρόθεσμα στη μετατόπιση της στάσης από τους τιμωρητικούς στους επανορθωτικούς τρόπους αντιμετώπισης των συγκρούσεων και κατανόησης της βλάβης. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο στο έργο i-RESTORE 2.0 που στοχεύει σε προσιτές ποιοτικές διαδικασίες αποκαταστατικής δικαιοσύνης για παιδιά που έρχονται σε επαφή με το νόμο στην Ευρώπη, περιλαμβάνουμε επίσης την ευαισθητοποίηση στα σχολεία.

Στη συνέχεια, εξηγούμε τι έχει γίνει στις τέσσερις χώρες. Κάθε εταίρος προσδιόρισε στο δικό του πλαίσιο τα καλύτερα σχολεία για συμμετοχή και τις μεθόδους που προσφέρονται.

ΟΙ ΚΥΚΛΟΙ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΣΘΟΝΙΑ

ΕΣΘΟΝΙΑ

Τι κάναμε

Κατά τη διάρκεια του έργου i-RESTORE 2.0, οι Εσθονοί εταίροι από το Συμβούλιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων (SIB) συνεργάστηκαν με ένα δημοτικό σχολείο στο Ταλίν, όπου διεξήχθησαν κύκλοι ευαισθητοποίησης, στους οποίους συμμετείχαν συνολικά 45 μαθητές από όλο το σχολείο. Οι κύκλοι ευαισθητοποίησης διεξήχθησαν σε τρεις ομάδες, με στόχο δύο τάξεις από την 3η τάξη, των 20 μαθητών ανά τάξη (9-10 ετών), και 5 μαθητές από την 8η τάξη (14-15 ετών).

Πραγματοποιήθηκαν συνολικά 12 συναντήσεις μεταξύ των μαθητών της 3ης τάξης, 4 συναντήσεις κατά το ακαδημαϊκό έτος 2022-2023 και 8 συναντήσεις κατά το ακαδημαϊκό έτος 2023-2024. Οι 5 μαθητές της 8ης τάξης συναντήθηκαν συνολικά 15 φορές, 5 φορές κατά το ακαδημαϊκό έτος 2022-2023 και 10 φορές κατά το έτος 2023-2024. Η ομάδα των μαθητών της 8ης τάξης περιλάμβανε μαθητές που εμπλέκονταν συχνά σε συγκρούσεις και παραβατικές συμπεριφορές στο σχολείο, συμπεριλαμβανομένου του εκφοβισμού.

Όλο το υλικό που χρησιμοποιήθηκε για τη διεξαγωγή των κύκλων συντάχθηκε από τους ίδιους τους συντονιστές (κοινωνικούς παιδαγωγούς του σχολείου). Οι διαμεσολαβητές είναι επίσης εθελοντές διαμεσολαβητές επανορθωτικής δικαιοσύνης στο SIB και σχεδιάζουν να συνεχίσουν να εργάζονται με τους νέους με βάση τις επανορθωτικές πρακτικές και μετά το τέλος του έργου. Οι διαμεσολαβητές θα συνεχίσουν επίσης να εκπαιδεύουν συναδέλφους από άλλα σχολεία σχετικά με τις δυνατότητες των επανορθωτικών προσεγγίσεων και έτσι έχουν γίνει έμπιστοι ειδικοί.

Οι κύκλοι ευαισθητοποίησης με παιδιά στην πόλη του Ταλίν είχαν ως στόχο την αύξηση των γνώσεων τους σχετικά με την ειρηνική επίλυση των συγκρούσεων και την πρόληψη του εκφοβισμού μέσω μιας αποκαταστατικής οπτικής. Κάθε ομάδα μαθητών συμμετείχε σε διάφορες συναντήσεις, καθεμία από τις οποίες επικεντρώθηκε σε ένα συγκεκριμένο θέμα εντός του κύριου πλαισίου. Κάθε συνάντηση διήρκεσε 45 λεπτά, ενώ κατά καιρούς συνδέονταν δύο συναντήσεις μαζί. Το πρόγραμμα για κάθε γύρο ακολουθούσε ένα

δομημένο μοτίβο που ήταν παρόμοιο σε κάθε συνάντηση, περιλαμβάνοντας εισαγωγή στο θέμα της συνάντησης και επαναφορά προηγούμενων θεμάτων, συζήτηση για το νέο θέμα, προσέγγιση του θέματος μέσα από παιχνίδι, κοινωνιομετρική άσκηση και σύνοψη των όσων διδάχθηκαν. Ακολουθεί ένα παράδειγμα του προγράμματος από μία από τις συνεδρίες:

- ✚ Εισαγωγή. Παρουσιάζεται το θέμα της συνεδρίας (θέμα: συγκρούσεις και εκφοβισμός) - 7 λεπτά
- ✚ Οι μαθητές χωρίζονται σε 4 ομάδες. Κάθε ομάδα παίρνει ένα χαρτί A3 και ένα μαρκαδόρο, στο οποίο γράφουν λέξεις-κλειδιά που νομίζουν ότι σημαίνουν σύγκρουση και, από την άλλη πλευρά, που σημαίνουν εκφοβισμό - 7 λεπτά
- ✚ Συζήτηση. Κάθε ομάδα συζητά για τις λέξεις που έγραψε και για το πού και πώς αντιμετωπίζει συγκρούσεις ή εκφοβισμό. Κάθε ομάδα έχει χρόνο να μιλήσει για 5-20 λεπτά.
- ✚ Άσκηση διατάσεων. Κάθε παιδί καλείται να βρει τον μαθητή που γνωρίζει καλύτερα στην τάξη και να βάλει το χέρι του στον ώμο του. Στη συνέχεια, ζητείται από τους μαθητές να βρουν τον συμμαθητή που γνωρίζουν λιγότερο και επίσης να βάλουν το χέρι τους στον ώμο του και να τον ρωτήσουν κάτι γι' αυτόν που θα ήθελαν να μάθουν. Στη συνέχεια, οι μαθητές καλούνται να πουν στην ομάδα ποιον ήξεραν περισσότερο, ποιον ήξεραν λιγότερο και τι έμαθαν γι' αυτούς. - 10 λεπτά.
- ✚ Οι μαθητές μιλούν για αμοιβαίες συγκρούσεις και διαφωνίες στο σπίτι (π.χ. οι γονείς θέλουν να πάω για ύπνο στις 9 το βράδυ, αλλά εγώ δεν μπορώ να κοιμηθώ). Εκμεταλλεύονται την ευκαιρία να βρουν λύσεις σε αυτές τις ιστορίες. Τα μέρη ακούγονται, μοιράζονται σκέψεις και συναισθήματα, διερευνάται ποιος επηρεάστηκε και πιθανές λύσεις στην κατάσταση. - 25 λεπτά.
- ✚ Παρουσιάζονται διαφάνειες για τον εκφοβισμό και τις συγκρούσεις. Οι συντονιστές μιλούν και δίνουν παραδείγματα. - 3 λεπτά
- ✚ Παραδείγματα εικόνων. Μοιράζονται 9 εικόνες που αντιπροσωπεύουν συναισθήματα. Αυτές απεικονίζουν χαρά, ενθουσιασμό, θλίψη, έκπληξη, αηδία, θυμό, αβεβαιότητα, ντροπή και φόβο. Ενθαρρύνεται η συζήτηση μέσω της ερώτησης "πώς αναγνωρίζουμε τα συναισθήματα ενός άλλου ατόμου;". - 13 λεπτά

- ✚ Σύνοψη της ημέρας. Κοινωνιομετρική άσκηση. Ζητείται από τα παιδιά να σταθούν σε μια μακριά γραμμή. Ο συντονιστής λέει δηλώσεις σχετικές με το θέμα που διερευνήθηκε κατά τη διάρκεια της συνεδρίας. Όποιος πιστεύει ότι η δήλωση είναι αληθής, καλείται να κάνει ένα βήμα προς τα δεξιά, ενώ όποιος πιστεύει ότι η δήλωση είναι ψευδής, καλείται να κάνει ένα βήμα προς τα αριστερά. - 5 λεπτά
- ✚ Στο τέλος της συνεδρίας, οι μαθητές καλούνται να αξιολογήσουν τη συνεδρία. 0- Δεν αισθάνθηκα καλά, το θέμα ήταν βαρετό. 10- Ήταν ένα σπουδαίο μάθημα, απέκτησα νέες γνώσεις. Σκύψτε, αν αισθάνεστε 0, σταθείτε στις μύτες των ποδιών και σηκώστε τα χέρια ψηλά, αν 10. Όλοι οι υπόλοιποι αριθμοί βρίσκονται μεταξύ αυτών των δύο θέσεων. 1λεπτό

Ποια συμπεράσματα προέκυψαν από τους κύκλους

Η πραγματοποίηση πολλών συνεδριών με την ίδια ομάδα μαθητών επέτρεψε τη βαθύτερη κατανόηση της επίλυσης συγκρούσεων, προωθώντας την ειλικρινή συζήτηση και τον προβληματισμό μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικών.

Ως αποτέλεσμα των κύκλων της τρίτης τάξης, αυξήθηκε η ευαισθητοποίηση των παιδιών που συμμετείχαν στους κύκλους ευαισθητοποίησης σχετικά με τις διαφορές μεταξύ εκφοβισμού και σύγκρουσης. Κατανοούν γιατί οι συγκρούσεις πρέπει να επιλύονται ειρηνικά και έχουν αποκτήσει βασικές δεξιότητες. Έχουν κατανοήσει τις επιπτώσεις του εκφοβισμού στον εκφοβισμένο, τον εκφοβιστή και τους παρευρισκόμενους. Το λεξιλόγιο για την ονομασία των συναισθημάτων έχει αναπτυχθεί.

Η ομάδα των μαθητών της τρίτης τάξης αντιλήφθηκε επίσης κάποιες προκλήσεις κατά την εφαρμογή της έννοιας της διαμεσολάβησης μεταξύ τους. Βρισκόμενα στο ρόλο του διαμεσολαβητή, τα παιδιά είχαν την τάση να προσφέρουν λύσεις και να δίνουν αξιολογήσεις. Ήταν δύσκολο για τα παιδιά να παραμείνουν ουδέτερα, καθώς ήθελαν να επιλέξουν πλευρά και να αξιολογήσουν ποιος είναι ένοχος και ποιος όχι και να προσφέρουν λύσεις.

Ορισμένες έννοιες που οι ενήλικες χρησιμοποιούν καθημερινά μπορεί να έχουν διαφορετική σημασία για τα παιδιά. Για παράδειγμα, ήταν δύσκολο για τα παιδιά να συμφωνήσουν σε έναν ορισμό για την έννοια του "σεβασμού". Αυτό ενισχύει την ανάγκη χρήσης λεξιλογίου φιλικού προς τα παιδιά και προσαρμογής της γλώσσας στις ανάγκες των παιδιών, συμπεριλαμβανομένης της ηλικίας και των δυνατοτήτων τους.

Οι μαθητές της όγδοης τάξης συμμετείχαν στο πρόγραμμα λόγω περιστατικών εκφοβισμού. Μετά τη δεύτερη συνάντηση κατά το ακαδημαϊκό έτος 2022/23, οι αλλαγές στη συμπεριφορά των νέων ήταν αισθητές. Ο εκφοβισμός έληξε, προέκυψαν ανεξάρτητα ενδιαφέροντα, δεν φοβήθηκαν να εκφράσουν τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους στην ομάδα, οι διαφορές του άλλου έγιναν αποδεκτές. Η μεγαλύτερη αλλαγή ήταν το τέλος του εκφοβισμού και της βίαιης συμπεριφοράς. Η συμπεριφορά και των πέντε μαθητών αυτό το σχολικό έτος αξιολογήθηκε από τους εκπαιδευτικούς ως πολύ καλή

Ποιες ήταν οι εντυπώσεις των συμμετεχόντων

"Ξέρω τι είναι ο εκφοβισμός και τι είναι η σύγκρουση. Ξέρω ότι οι συγκρούσεις επιτρέπονται και θα συμβούν. Ο εκφοβισμός απαγορεύεται"

(Μαθητής, 3^η τάξη)

"Θα πρέπει να επιλύω τις συγκρούσεις με τέτοιο τρόπο ώστε όχι μόνο εγώ να κερδίζω, αλλά και ο άλλος να κερδίζει".

(Μαθητής, 3^η τάξη)

"Ήταν ένα ωραίο μάθημα, εντελώς διαφορετικό, μπορούσαμε να μιλήσουμε πολύ".

(Μαθητής, 3^η τάξη)

"Ως εκπαιδευτικός, χαίρομαι που οι μαθητές της τάξης μπορούν να λάβουν μέρος σε ένα πρόγραμμα που θα αυξήσει την ευαισθητοποίησή τους για την επανορθωτική δικαιοσύνη".

(Εκπαιδευτικός της 3ης τάξης)

"Η καλύτερη εμπειρία ήταν όταν οι κοινωνικοί παιδαγωγοί επισκέφθηκαν τις εργασίες των μαθητών. Οι μαθητές παίρνουν σοβαρά αυτό το έργο και σκέφτονται και συζητούν ενεργά".

(Εκπαιδευτικός από την 3η τάξη)

"Είμαι πολύ ευχαριστημένος που μπορώ να συμμετάσχω σε αυτούς τους κύκλους. Αισθάνομαι μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση και καλύτερα. Πάνω απ' όλα, νιώθω ότι ξέρω πώς να επιλύω τις συγκρούσεις. Οι δεξιότητές μου στην επίλυση προβλημάτων έχουν βελτιωθεί, για παράδειγμα κατά την αντιμετώπιση των συγκρούσεων. Τώρα κάνω ερωτήσεις για να βοηθήσω τους άλλους να καταλάβουν καλύτερα. Αισθάνομαι ότι τα μάτια μου έχουν ανοίξει. Έχω έναν ευρύτερο ορίζοντα".

(Μαθητής, 8η τάξη)

"Στην αρχή, σκέφτηκα ότι θα μιλούσαμε μόνο για το πώς εκφοβίζαμε, γιατί έτσι ξεκίνησε. Δεν πίστευα ότι τα θέματα θα εξαπλώνονταν τόσο πολύ και ότι θα μαθαίναμε τόσα πολλά νέα πράγματα. Δεν είχα καμία προσδοκία, νόμιζα ότι ήταν μόνο για τα πειράγματα. Μου αρέσουν αυτές οι συναντήσεις, νιώθω ότι παίρνω τόσα πολλά από εδώ".

(Μαθητής, 8η τάξη)

Η ιστορία του Jüri και του Kaarel

Ο Jüri αισθάνθηκε ότι ο Kaarel (και οι δύο επίσης συμμετέχοντες στην ομάδα των μαθητών της 3ης τάξης) τον εκφόβιζε για μεγάλο χρονικό διάστημα. Η τελευταία φορά είχε συμβεί πριν από λίγες ημέρες στο μάθημα μουσικής, όταν ο Kaarel πλησίασε τον Jüri, έβαλε την τσάντα του σε ένα άλλο παγκάκι, άρπαξε τον Jüri από το λαιμό και τον έπιασε από το λαιμό. Με τη συγκατάθεση των νέων, αντιμετωπίσαμε τη σύγκρουση επί τόπου. Η σύγκρουση αντιμετωπίστηκε μέσω διαμεσολάβησης μεταξύ των αγοριών, αλλά και του κύκλου μετά την αρχική διαμεσολάβηση που είχε ως στόχο να δώσει φωνή σε όλα τα θιγόμενα μέρη του σχολείου. Ζητήσαμε από τον Jüri να περιγράψει τι πίστευε ότι είχε συμβεί. Ο Jüri διηγήθηκε την ιστορία του και ο Kaarel ήθελε συνεχώς να τον διακόψει, λέγοντας ότι τα πράγματα δεν ήταν όπως τα περιέγραψε ο Jüri. Εξηγήσαμε ότι η συμφωνία ήταν ότι θα ακούγαμε την ιστορία του, ότι ο Kaarel δεν ήταν υποχρεωμένος να συμφωνήσει με αυτήν και ότι ούτε και όσοι την είδαν, αλλά ότι θα έπρεπε να ακούσουν. Είμαστε διαφορετικοί και γι' αυτό οι ιστορίες μας είναι διαφορετικές, παρόλο που βρισκόμασταν στην ίδια κατάσταση. Η ακρόαση ήταν δύσκολη για τον Kaarel και χρειαζόταν την υποστήριξη ενός ενήλικα. Ο Jüri εξέφρασε επίσης τα συναισθήματα και τις σκέψεις του, ότι δεν ήθελε να έρθει στο σχολείο επειδή ένιωθε φόβο, ότι πίστευε ότι έπρεπε να μείνει στο σπίτι και ότι το είχε πει στη μητέρα του. Ο Jüri σκέφτηκε ότι ο φίλος του τον προστάτευε από τον Kaarel και ένιωσε ευγνωμοσύνη. Στη συνέχεια, ο Kaarel περιέγραψε τη δική του εκδοχή για το τι συνέβη. Ενώ άκουγε την ιστορία του Jüri, ήθελε να παρέμβει και είπε ότι δεν το έκανε αυτό, αλλά στο τέλος της ιστορίας του Jüri, ο Kaarel συμφώνησε ότι έκανε πάρα πολλά και συμπεριφέρθηκε άσχημα. Ο Kaarel περιέγραψε επίσης τις σκέψεις και τα συναισθήματά του και εξέφρασε τον αντίκτυπο στους άλλους που έγιναν μάρτυρες του περιστατικού. Ο Kaarel πρότεινε μια λύση που βόλευε και τον Jüri. Συμφώνησαν επίσης για το τι θα συνέβαινε αν ο Kaarel και ο Jüri δεν τηρούσαν τη συμφωνία. Ο Kaarel μοιράστηκε ότι δεν θέλει να είναι κακός ή θυμωμένος, ότι θέλει να είναι ευγενικός και ότι μερικές φορές δεν ξέρει πώς να συμπεριφέρεται όταν θυμώνει.

ΟΙ ΚΥΚΛΟΙ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Τι κάναμε

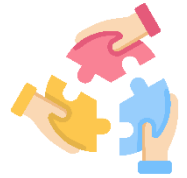
Κατά τους μήνες Μάρτιο 2023 έως Απρίλιο 2024, οι Έλληνες εταίροι του προγράμματος i-Restore 2.0, από την οργάνωση Terres des hommes Hellas, πραγματοποίησαν 5 κύκλους ευαισθητοποίησης με μαθητές, σχολικό προσωπικό και γονείς, στις πόλεις Χαϊδάρη, Χαλκίδα, Ελευσίνα και Παλαιό Φάληρο. Στους κύκλους ευαισθητοποίησης συμμετείχαν συνολικά 126 άτομα, εκ των οποίων 110 μαθητές από την Γ' τάξη του Γυμνασίου και την Α' και Β' τάξη του Λυκείου, με ηλικίες μεταξύ 14 και 17 ετών, 1 πρόεδρος από το σύλλογο γονέων των μαθητών και 14 μέλη του προσωπικού του σχολείου, συμπεριλαμβανομένων των εκπαιδευτικών και της διεύθυνσης.

Οι κύκλοι ευαισθητοποίησης στην Ελλάδα αποσκοπούσαν στην εισαγωγή της έννοιας της επανορθωτικής δικαιοσύνης και των επανορθωτικών προσεγγίσεων σε παιδιά και νέους στο περιβάλλον του γυμνασίου και του λυκείου, εμπλέκοντας ενεργά τους μαθητές, τους γονείς και το προσωπικό του σχολείου στον προβληματισμό και τη συζήτηση σχετικά με το θέμα. Κάθε κύκλος περιελάμβανε μια εισαγωγή στο έργο της Terre des hommes Hellas, στο έργο i-Restore 2.0 και στο θεωρητικό υπόβαθρο της επανορθωτικής δικαιοσύνης και των επανορθωτικών προσεγγίσεων με παιδιά και νέους. Οι κύκλοι περιλάμβαναν διαδραστικές δραστηριότητες που προωθούσαν την ενεργό συμμετοχή των μαθητών και του προσωπικού του σχολείου που συμμετείχαν, συμπεριλαμβανομένης μιας δραστηριότητας «σπασίματος του πάγου» σε μικρές ομάδες για την ανεύρεση κοινών ενδιαφερόντων/χόμπι μεταξύ των συμμετεχόντων, ενός βίντεο μελέτης περίπτωσης που ακολούθησε συζήτηση από κοινού και μιας δραστηριότητας παιχνιδιού ρόλων ενός επανορθωτικού κύκλου με έναν επόμενο γύρο προβληματισμού σχετικά με τους ρόλους.

Οι συμμετέχοντες ενθουσιάστηκαν ιδιαίτερα με τις συζητήσεις μετά τις μελέτες περιπτώσεων και τις δραστηριότητες παιχνιδιού ρόλων. Κατά τη διάρκεια των παιχνιδιών ρόλων, οι συμμετέχοντες είχαν την ευκαιρία να μπουν στη θέση εκείνων που εμπλέκονται

σε σύγκρουση και να διερευνήσουν ποιες ανάγκες και συναισθήματα πιστεύουν ότι θα προέκυπταν κατά τη διάρκεια μιας πιθανής επανορθωτικής συνάντησης. Οι δραστηριότητες αυτές προκάλεσαν τις απόψεις των μαθητών σχετικά με την έννοια της δικαιοσύνης, τον τρόπο με τον οποίο προκύπτουν οι συγκρούσεις και τον αντίκτυπό τους στους ίδιους και στους γύρω τους, καθώς και τις διαφορετικές συνέπειες της υιοθέτησης τιμωρητικών μέτρων ή επανορθωτικών πρακτικών για την αντιμετώπιση των επακόλουθων της βλάβης.

Ποια συμπεράσματα προέκυψαν από τους κύκλους

Οι κύκλοι ευαισθητοποίησης θεωρήθηκαν συνολικά επιτυχημένοι από τους συμμετέχοντες, με τους νέους να συμμετέχουν ιδιαίτερα στις συζητήσεις και να εκφράζουν πρόθυμα τις απόψεις και τις ερωτήσεις τους. Για τους περισσότερους μαθητές, η έννοια της επανορθωτικής δικαιοσύνης και η εφαρμογή της στα σχολεία και στο σύστημα δικαιοσύνης ανηλίκων ήταν κάτι καινούργιο, καθώς είχαν ως επί το πλείστον βιώσει ή ακούσει για πιο παραδοσιακές τιμωρητικές μεθόδους αντιμετώπισης συγκρούσεων και παραβίασης κανόνων.

Σε ένα από τα λύκεια συγκεκριμένα, είχαν σημειωθεί αρκετά περιστατικά παραβατικότητας στο σχολείο, και αυτός ήταν ο λόγος που ο διευθυντής αποφάσισε να συμμετάσχουν τα μέλη του προσωπικού και οι μαθητές του στους κύκλους ευαισθητοποίησης. Σε αυτή τη συνεδρία, λίγα παιδιά είχαν έρθει σε επαφή με τον όρο επανορθωτική δικαιοσύνη και τα περισσότερα δυσκολεύονταν να κατανοήσουν το νόημα, καθώς έδειχναν να υποστηρίζουν τις πιο παραδοσιακές - τιμωρητικές μεθόδους δικαιοσύνης. Ορισμένοι νέοι εξέφρασαν κάποιες αποκαρδιωτικές απόψεις, όπως ότι έχουν το δικαίωμα να πάρουν το νόμο στα χέρια τους, αν χρειαστεί, απαξιώνοντας αφενός τους νόμους και τους κρατικούς μηχανισμούς και αφετέρου κανονικοποιώντας τη βία και αγνοώντας τις επιπτώσεις που μπορεί να έχει στους ίδιους. Αρχικά, ορισμένοι συμμετέχοντες από αυτόν τον κύκλο εξέφρασαν ότι θα προτιμούσαν να μην συμμετάσχουν σε μια συνεδρία διαμεσολάβησης, εκτός αν αυτό σήμαινε την αποφυγή του δικαστηρίου. Υπήρχαν όμως και κάποια παιδιά που δήλωσαν ότι μια τέτοια προσέγγιση τους φαινόταν χρήσιμη, ιδίως από την άποψη του θύματος. Παρά τον πιθανό αρχικό δισταγμό των μαθητών στην αρχή, η πλειοψηφία της τάξης συμμετείχε ενεργά και έγινε μεγάλη συζήτηση για τις διαφορετικές απόψεις που είχαν οι νέοι μεταξύ τους. Στο τέλος της συνεδρίας, οι μαθητές κλήθηκαν να ακούσουν ένα παραμύθι και στη συνέχεια να απαντήσουν σε κάποιες "απλές" ερωτήσεις κατανόησης, επιλέγοντας τη σωστή ή τη λάθος απάντηση. Οι ερωτήσεις ήταν δύσκολες και, ενώ οι νέοι ήταν σίγουροι για τις απαντήσεις τους, κατέληξαν να κάνουν τα περισσότερα λάθη. Αυτό τους προκάλεσε πολύ γέλιο και προκάλεσε μια συζήτηση σχετικά με το τι πραγματικά ακούμε και

καταλαβαίνουμε και σε ποιο βαθμό μπορούμε να ακούσουμε και να δώσουμε προσοχή σε κάποιον.

Σε έναν άλλο κύκλο, ορισμένοι μαθητές ήταν μέλη της ομάδας διαμεσολάβησης του σχολείου τους και έδειξαν μεγάλο ενδιαφέρον να μάθουν περισσότερα για τις επανορθωτικές προσεγγίσεις. Οι συμμετέχοντες είχαν διαφορετικές αντιλήψεις για το τι είναι δίκαιο και τι λάθος, την αντίστοιχη κύρωση για κάθε περιστατικό και αν προτιμούσαν τις παραδοσιακές μεθόδους αντιμετώπισης των συγκρούσεων και της παραβίασης κανόνων (π.χ. τιμωρία) ή τις προσεγγίσεις της επανορθωτικής δικαιοσύνης. Χρησιμοποιήθηκε ένα βίντεο μελέτης περίπτωσης και ακολούθησε εποικοδομητική συζήτηση σχετικά με τις πρακτικές αποκαταστατικής δικαιοσύνης στο σύστημα δικαιοσύνης ανηλίκων. Οι προβληματισμοί περιστράφηκαν γύρω από τα πιθανά συναισθήματα, τις ανάγκες και τα κίνητρα των θυμάτων και των παραβατών να συμμετάσχουν σε μια επανορθωτική συνάντηση. Συνολικά, οι περισσότεροι από αυτούς θα ήθελαν να συμμετάσχουν σε μια διαδικασία αποκαταστατικής δικαιοσύνης εάν οι ίδιοι εμπλέκονταν σε έγκλημα ή σύγκρουση. Ωστόσο, από τη σκοπιά του δράστη, θεωρούσαν ότι θα ήταν μια δύσκολη συνθήκη να ακούσει κανείς τι έχει προκαλέσει σε ένα άλλο άτομο.

Για τους εκπαιδευτικούς και το λοιπό προσωπικό του σχολείου, η εφαρμογή επανορθωτικών προσεγγίσεων για την αντιμετώπιση συγκρούσεων και περιστατικών στα σχολεία φάνηκε να εκτιμάται θετικά. Ένα μέλος της διευθυντικής ομάδας σε ένα από τα λύκεια ανέφερε ότι υπήρξαν αρκετά περιστατικά βίας μεταξύ μαθητών που οδήγησαν σε εντάσεις στην κοινότητα και αναγνώρισε τα οφέλη της εφαρμογής επανορθωτικών προσεγγίσεων με τους νέους αντί των πιο τιμωρητικών. Κατά τη διάρκεια του πρώτου κύκλου, οι καθηγητές και ο εκπρόσωπος του συλλόγου γονέων και κηδεμόνων ήταν πολύ αφοσιωμένοι, ανέφεραν ελλείψεις των δικαστικών διαδικασιών στην Ελλάδα όσον αφορά τα παιδιά και ήταν θετικοί στις προτάσεις των συντονιστριών. Παρουσιάστηκαν κάποιες ερωτήσεις και προβληματισμοί και έγιναν παρεμβάσεις σχετικά με τη δίκαιη δίκη, το ποσοστό επιτυχίας της επανορθωτικής δικαιοσύνης, την εφαρμογή της στην Ελλάδα, τον εθελοντικό χαρακτήρα των συναντήσεων, το αν ο δράστης που εμπλέκεται σε μια τέτοια διαδικασία μετανοεί ειλικρινά και αν παύει η ποινική δίωξη.

Ποιες ήταν οι εντυπώσεις των συμμετεχόντων

Οι μελέτες περιπτώσεων και οι δραστηριότητες παιχνιδιού ρόλων επέτρεψαν εκτεταμένη συζήτηση μεταξύ των συμμετεχόντων και προκάλεσαν προβληματισμούς σχετικά με την καλύτερη αντιμετώπιση των συγκρούσεων στα σχολεία και στην κοινότητα. Οι περισσότεροι μαθητές δεν είχαν ακούσει ποτέ για την επανορθωτική δικαιοσύνη ή τις αρχές της και δεν είχαν σκεφτεί τη δυνατότητα ενός θύματος και ενός δράστη να συμμετάσχουν σε διάλογο. Ο προβληματισμός σχετικά με τη δυνατότητα τέτοιων επανορθωτικών συναντήσεων μεταξύ των παιδιών προκάλεσε διαφορετικές αντιδράσεις. Ορισμένοι μαθητές υποστήριξαν ότι μπορεί να είναι πιο δύσκολο να εφαρμοστεί η επανορθωτική δικαιοσύνη όταν εμπλέκονται παιδιά επειδή είναι ανώριμα, και μπορεί να είναι ακόμη πιο δύσκολο όταν ο δράστης είναι ενήλικας. Άλλοι, ωστόσο, υποστήριξαν ότι θα μπορούσε να είναι ευκολότερο για τα παιδιά να συμμετέχουν επειδή είναι ευκολότερο για αυτά να αλλάξουν τις απόψεις τους, να αποφύγουν τον στιγματισμό και να μπορέσουν να βρουν δουλειά αργότερα.

Υπήρξαν επίσης προβληματισμοί σχετικά με τον στόχο μιας επανορθωτικής συνάντησης για τους συμμετέχοντες. Ενώ ορισμένοι μαθητές υποστήριξαν ότι αν ο δράστης δεν μετανιώσει, δεν υπάρχει λόγος, άλλοι είπαν ότι μπορεί να έχει νόημα να συναντηθούν σε κάθε περίπτωση. Οι μαθητές πιστεύουν ότι οι συναντήσεις πρέπει να πραγματοποιούνται σε ένα φιλικό και ασφαλές χώρο, παρουσία ενός καλά εκπαιδευμένου διαμεσολαβητή. Κατά τη συζήτηση σχετικά με την παρουσία υποστηρικτικών μερών σε μια επανορθωτική συνάντηση, υπήρξε κάποια ανησυχία σχετικά με τη συμμετοχή των γονέων/κηδεμόνων. Ορισμένοι μαθητές υποστήριξαν ότι οι γονείς/κηδεμόνες δεν θα πρέπει να είναι παρόντες, καθώς τείνουν να μιλούν για τα παιδιά τους και μπορεί να περιορίσουν την έκφρασή τους. Άλλοι μαθητές θεώρησαν, ωστόσο, ότι όταν το θύμα είναι ανήλικο, μπορεί να χρειάζεται την παρουσία ενός γονέα/κηδεμόνα για να αισθάνεται προστατευμένο.

Κατά τη διάρκεια της συζήτησης των μελετών περιπτώσεων, τα παιδιά ανέφεραν συναισθήματα φόβου και ντροπής από την πλευρά του θύματος, αλλά και την πιθανότητα επιθυμίας για εκδίκηση εάν δεν έχει περάσει αρκετός χρόνος μεταξύ του περιστατικού και της συνάντησης αποκαταστατικής δικαιοσύνης. Ο δράστης πιστεύεται ότι αισθάνεται ενοχή, ντροπή και φόβο μήπως πάει φυλακή. Συνολικά, οι συντονίστριες ανέφεραν ότι ήταν ευκολότερο για τα παιδιά να συμπάσχουν με το θύμα και να σκέφτονται από την οπτική γωνία του θύματος παρά να ταυτίζονται με κάποιον που έχει κάνει κάτι κακό. Υπό αυτή την έννοια,

οι μαθητές ανησυχούσαν ότι χωρίς την κατάλληλη προετοιμασία, η συνάντηση με τον παραβάτη μπορεί να είναι εκφοβιστική για το θύμα ή ακόμη και να προκαλέσει περαιτέρω τραύμα. Τείνουν να πιστεύουν ότι μια επανορθωτική συνάντηση είναι πιο δύσκολη για το θύμα παρά για τον δράστη. Συχνά, τους ήταν δύσκολο να δουν τον ανήλικο παραβάτη τόσο ως δράστη όσο και ως θύμα και όχι απλώς ως κάποιον που έκανε κάτι κακό. Ορισμένοι μαθητές υποστήριξαν ότι ο δράστης μπορεί να μην εννοεί τη συγγνώμη του κατά τη διάρκεια της επανορθωτικής δικαιοσύνης και να «τη γλιτώσει» χωρίς σοβαρές συνέπειες, αν και ανέφεραν επίσης ότι φαινόταν δύσκολη κατάσταση να ακούσει κανείς τι έχει προκαλέσει σε ένα άλλο άτομο.

Μέσα από αυτούς τους κύκλους κατέστη σαφές ότι υπάρχουν διάφορες προκαταλήψεις μεταξύ των παιδιών σχετικά με το τι είναι σωστό ή δίκαιο. Συχνά, στην αρχή των κύκλων, ορισμένα παιδιά ανέφεραν ότι μια επανορθωτική συνάντηση δεν θα άλλαζε τίποτα και ότι μόνο μια αυστηρότερη ποινή ή τιμωρία θα μπορούσε να είναι ωφέλιμη. Η δυσκολία που εντοπίστηκε έγκειται στο γεγονός ότι οι επικρατούσες απόψεις στη χώρα και την κοινωνία είναι αυτές της τιμωρίας, της ατομικότητας και της απομάκρυνσης του παραβάτη από την κοινότητα. Η άποψη αυτή, ωστόσο, αμφισβητήθηκε κατά τη διάρκεια των κύκλων ευαισθητοποίησης και άλλαξε την οπτική των περισσότερων από τους ενεργούς συμμετέχοντες.

"Η επανορθωτική δικαιοσύνη είναι ένας τρόπος με τον οποίο ο δράστης και το θύμα μπαίνουν ο ένας στη θέση του άλλου και μοιράζονται το πώς βίωσαν το περιστατικό. Είναι ένα είδος παρέμβασης που είναι απαραίτητο, οπότε θα δοθούν εξηγήσεις και απαντήσεις"

(Μαθητής, 14 ετών)

"Αποκατάσταση της δικαιοσύνης με διάφορους τρόπους, εκτός δικαστηρίου, βοηθώντας τόσο τον δράστη όσο και το θύμα"

(Μαθητής, 16 ετών)

"Νομίζω ότι είναι σωστό να μπορείς να μιλήσεις στο άτομο που σε πλήγωσε"

(Μαθητής, 15 ετών)

ΟΙ ΚΥΚΛΟΙ
ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ
ΣΤΗΝ ΟΛΛΑΝΔΙΑ

ΟΛΛΑΝΔΙΑ

Τι κάναμε

Στην Ολλανδία, 8 κύκλοι ευαισθητοποίησης οργανώθηκαν από τα μέλη του προσωπικού της οργάνωσης Restorative Justice Nederland (RJN) κατά τους μήνες Φεβρουάριο 2023 έως Ιούνιο 2024, απευθυνόμενοι σε διάφορα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Οι κύκλοι αυτοί προσέγγισαν περισσότερους από 100 συμμετέχοντες, μεταξύ των οποίων μαθητές γυμνασίου, φοιτητές πανεπιστημίου (τομέας νομικής, κοινωνικής εργασίας και σπουδών ασφάλειας και προστασίας), προσωπικό σχολείων, κοινωνικοί λειτουργοί, επιμελητές ανηλίκων, νέοι με βιωματική εμπειρία σε κέντρα κράτησης ανηλίκων, επαγγελματίες της αποκαταστατικής δικαιοσύνης, εκπαιδευτικοί και εκπαιδευτές της μεθοδολογίας ειρηνικών σχολείων⁷ (ομάδα CED) και μέλη της συμβουλευτικής επιτροπής παιδιών (CAB) του έργου i-Restore 2.0⁸.

Οι κύκλοι ευαισθητοποίησης σε σχολεία που διοργανώθηκαν στην Ολλανδία ήταν μέρος της στρατηγικής για τη συμμετοχή των νέων και των μαθητών στο έργο του RJN και την εισαγωγή τους στην επανορθωτική δικαιοσύνη και τις επανορθωτικές πρακτικές, αλλά και για τη συμμετοχή επαγγελματιών και καθηγητών γυμνασίων και πανεπιστημίων εφαρμοσμένων επιστημών που μπορούν να προωθήσουν την εφαρμογή της επανορθωτικής δικαιοσύνης στους αντίστοιχους χώρους εργασίας τους. Αποφασίστηκε να μην δοθεί έμφαση στα δημοτικά σχολεία λόγω της ηλικίας και της ωριμότητας των παιδιών. Θεωρήθηκε ότι η συμμετοχή μικρότερων παιδιών θα απαιτούσε ένα διαφορετικό πρόγραμμα από εκείνο για μαθητές γυμνασίου και νεαρούς ενήλικες, ενώ πολλά δημοτικά σχολεία στην Ολλανδία εργάζονται ήδη με τη μέθοδο του ειρηνικού

⁷ Το **Ειρηνικό Σχολείο** είναι μια ολοκληρωμένη σχολική προσέγγιση για τα δημοτικά σχολεία, με στόχο την καλλιέργεια μιας δημοκρατικής κοινότητας όπου ακούγονται οι φωνές των παιδιών και όπου τα παιδιά και οι δάσκαλοι μαθαίνουν να επιλύουν εποικοδομητικά τις συγκρούσεις. Οι μαθητές συμμετέχουν και μαθαίνουν να αναλαμβάνουν την ευθύνη για το καλό του κοινωνικού περιβάλλοντος της κοινότητάς τους. Το Peaceable School είναι ένα ολλανδικό πρόγραμμα που αναπτύχθηκε από την ομάδα CED, ένα μη κερδοσκοπικό ίδρυμα στις Κάτω Χώρες, Δείτε περισσότερα: <https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/282065/The%20peaceable%20school%20a%20description.pdf>

⁸ Οι **Συμβουλευτικές Επιτροπές Παιδιών (ΣΠΠ)** δημιουργήθηκαν μέσω του έργου σε κάθε χώρα-στόχο για την ενσωμάτωση των απόψεων των παιδιών στην υλοποίηση των δραστηριοτήτων. Συγκεντρώνουν παιδιά και νέους που ενδιαφέρονται για το σύστημα δικαιοσύνης ή μπορεί να έχουν εμπλακεί με αυτό. Τα εκπαιδεύουμε στις έννοιες της αποκαταστατικής δικαιοσύνης, τα συμβουλευόμαστε σχετικά με τις δραστηριότητες και το υλικό του έργου και τα ενδυναμώνουμε ώστε να γίνουν συνήγοροι των παιδιών.

σχολείου, η οποία βασίζεται στις αρχές και πρακτικές της επανορθωτικής δικαιοσύνης, όπως η διαμεσολάβηση μεταξύ συνομηλίκων. Ωστόσο, οι δάσκαλοι και οι εκπαιδευτές της μεθοδολογίας των ειρηνικών σχολείων, η ομάδα CED, προσκλήθηκαν σε έναν κύκλο, με στόχο την ευαισθητοποίηση σχετικά με το πώς η εργασία τους αποτελεί επίσης μέρος του κινήματος της επανορθωτικής δικαιοσύνης και χρησιμοποιεί επανορθωτικές προσεγγίσεις.

Το περιεχόμενο, το χρονοδιάγραμμα και η μεθοδολογία των κύκλων προσαρμόστηκαν στα διάφορα ακροατήρια και στο επίπεδο των προηγούμενων γνώσεων τους επί του θέματος. Τα προγράμματα είχαν, ωστόσο, παρόμοια δομή. Ξεκίνησαν όλα με μια εισαγωγή από τους συντονιστές και έναν εναρκτήριο κύκλο με τη χρήση ενός αντικειμένου για να παίρνουν το λόγο, κατά τη διάρκεια του οποίου οι συμμετέχοντες μπορούσαν να συστηθούν και να μοιραστούν τις προϋπάρχουσες γνώσεις τους σχετικά με την επανορθωτική δικαιοσύνη ή τους πρωταρχικούς συνειρμούς τους όταν άκουσαν τον όρο. Στη συνέχεια, οι συντονιστές εξήγησαν ορισμένα από τα βασικά στοιχεία της επανορθωτικής δικαιοσύνης, τις αρχές, τις αξίες, τις διάφορες μορφές και τις ειδικές πτυχές της επανορθωτικής δικαιοσύνης για τους νέους και τις επανορθωτικές προσεγγίσεις στα σχολεία. Προβλήθηκαν βίντεο και διερευνήθηκαν μελέτες περιπτώσεων για να διευκολυνθεί η κατανόηση και να γίνει η πρακτική πιο απτή. Κάθε κύκλος είχε επίσης χρόνο για προβληματισμό σχετικά με ερωτήσεις ή δηλώσεις που αφορούσαν την επανορθωτική δικαιοσύνη στο (σχολικό) περιβάλλον τους, την προσβασιμότητά της, καθώς και τα οφέλη και τις προκλήσεις. Στόχος αυτού του μέρους ήταν να τονωθεί η περαιτέρω συνεργασία και εφαρμογή των επανορθωτικών πρακτικών στα σχολεία αυτά και να εντοπιστούν κρίσιμα εργαλεία ή προκλήσεις που διευκολύνουν ή δυσκολεύουν αυτές τις προσπάθειες σε εκπαιδευτικά περιβάλλοντα. Κάθε συνεδρία ολοκληρωνόταν με έναν κύκλο κλεισίματος με τη χρήση του αντικειμένου ομιλίας, ρωτώντας τους συμμετέχοντες τι έμαθαν και τι θα ήθελαν να πάρουν "στο σπίτι ή στη δουλειά/στο σχολείο τους".

Ποια συμπεράσματα προέκυψαν από τους κύκλους

Οι κύκλοι ευαισθητοποίησης στην Ολλανδία απευθύνονταν σε μια ετερογενή ομάδα συμμετεχόντων, απαιτώντας διαφορετικές μεθοδολογίες και προσφέροντάς τους μια προσαρμοσμένη εμπειρία ανάλογα με το υπόβαθρο και τις ανάγκες τους. Το περιεχόμενο επικεντρώθηκε στην επανορθωτική δικαιοσύνη, τις αξίες και τα πρότυπα πρακτικής της, καθώς και στην εφαρμογή επανορθωτικών προσεγγίσεων με νέους, τόσο στο σχολικό περιβάλλον όσο και στο πλαίσιο του συστήματος δικαιοσύνης ανηλίκων.

Οι συντονιστές απόλαυσαν τη διοργάνωση των κύκλων και την προθυμία των μαθητών, των εκπαιδευτικών και άλλων επαγγελματιών να μάθουν για την επανορθωτική δικαιοσύνη. Αναφέρθηκε ότι οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες δεν είχαν ακούσει ποτέ για την επανορθωτική δικαιοσύνη, γνώριζαν ελάχιστα γι' αυτήν ή αναγνώριζαν κάποιες από τις αξίες και τις πρακτικές στη δική τους εργασία αλλά δεν τις είχαν συνδέσει ποτέ με την επανορθωτική δικαιοσύνη. Βλέπουν τώρα ότι μέρος της δουλειάς τους στα σχολεία ή στα πανεπιστήμια είναι μάλλον επανορθωτική και πολλοί συμμετέχοντες εξέφρασαν τη φιλοδοξία να προχωρήσουν περαιτέρω τις πρακτικές τους για την επανορθωτική δικαιοσύνη. Για πολλούς ήταν διαφωτιστικό και ένα σημείο εκκίνησης για να γνωρίσουν περισσότερα για το θέμα.

Οι εκπαιδευτικοί της μεθοδολογίας των ειρηνικών σχολείων ξεπλάγησαν όταν είδαν πόσο πολύ το έργο τους για την ιδιότητα του πολίτη, την αντιμετώπιση των συγκρούσεων στα σχολεία μέσω της διαμεσολάβησης μεταξύ συνομηλίκων, ταιριάζει με την ευρύτερη έννοια της επανορθωτικής δικαιοσύνης. Εμπνεύστηκαν από ορισμένα από τα υλικά που χρησιμοποιήθηκαν και πιθανότατα θα χρησιμοποιήσουν κάποια από αυτά στα δικά τους προγράμματα και στο περιεχόμενο μαθημάτων για ειρηνικά σχολεία και γειτονιές.

Οι κύκλοι επικροτήθηκαν επίσης από τους καθηγητές ενός εξειδικευμένου λυκείου για παιδιά με προβλήματα συμπεριφοράς, τα οποία συχνά έχουν εγκληματικό υπόβαθρο, βρίσκονται σε πρόγραμμα φροντίδας νέων και/ή παρακολουθούνται από επιμελητές ανηλίκων. Αυτή η συνάντηση πραγματοποιήθηκε κατόπιν αιτήματος του σχολείου, το οποίο εξέφρασε το ενδιαφέρον του να εργαστεί με μεθοδολογίες επανορθωτικής

δικαιοσύνης στο σχολικό του περιβάλλον και πέραν αυτού, αφού δύο από τους σχολικούς συμβούλους του είχαν ξεκινήσει μια εκπαίδευση σε θέματα διαμεσολάβησης. Οι συζητήσεις επικεντρώθηκαν στην πιθανή εφαρμογή επανορθωτικών πρακτικών, όπως η διαμεσολάβηση μεταξύ συνομηλίκων και τα δικαστήρια νέων στα σχολεία, η οποία ήταν μια σχετικά νέα και εντυπωσιακή μεθοδολογία για τους περισσότερους από αυτούς που προκάλεσε μεγάλο ενδιαφέρον. Οι εκπαιδευτικοί προβληματίστηκαν για το δικό τους έργο και για το τι περισσότερο θα μπορούσε να γίνει ή να βελτιωθεί στο μέλλον. Εξέφρασαν το ενδιαφέρον τους να επικοινωνήσουν με τον οργανισμό που συντονίζει τα δικαστήρια νέων στην Ολλανδία, ο οποίος λειτουργεί επίσης με τον τρόπο της αποκαταστατικής δικαιοσύνης, για να θέσουν αυτή την πρακτική στο σχολείο τους, δεδομένου ότι αντιμετωπίζουν πολλά πειθαρχικά περιστατικά που πρέπει να αντιμετωπιστούν με έναν πιο ανθεκτικό, ενδυναμωτικό και βιώσιμο τρόπο. Αν και εξέφρασαν δισταγμό για το κατά πόσο οι νέοι τους ήταν κατάλληλοι για τη μεθοδολογία, συμφώνησαν ότι ίσως μια παρόμοια, πιο προσαρμοσμένη εκδοχή, θα μπορούσε να είναι κατάλληλη για τα γνωστικά επίπεδα και τα επίπεδα ωριμότητας των συγκεκριμένων μαθητών τους.

Οι κύκλοι ευαισθητοποίησης προκάλεσαν επίσης το ενδιαφέρον των φοιτητών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Μετά τη συμμετοχή τους στους κύκλους, οι φοιτητές ανέφεραν ότι κατανόησαν καλύτερα την έννοια της επανορθωτικής δικαιοσύνης και την πρακτική εφαρμογή της με παιδιά και νέους. Ένας βασικός στόχος των κύκλων αυτών ήταν να μεταφέρουν ότι η επανορθωτική δικαιοσύνη, ιδίως για τα παιδιά και τους νέους, είναι ένα θέμα που αφορά τα δικαιώματα των παιδιών, ότι περιλαμβάνει εργασία με βάση το τραύμα και ότι μπορούν να εφαρμόσουν πτυχές στις σπουδές τους και στις μελλοντικές τους θέσεις εργασίας. Ορισμένοι φοιτητές ήταν πρόθυμοι να έχουν περισσότερες πληροφορίες και μοιράστηκαν ακόμη και ότι θα ήθελαν να γράψουν τη διπλωματική τους εργασία για το θέμα.

Τα διδάγματα από τους κύκλους ευαισθητοποίησης επεκτάθηκαν πέρα από την εφαρμογή προσεγγίσεων επανορθωτικής δικαιοσύνης σε εκπαιδευτικά περιβάλλοντα. Σε έναν από τους κύκλους συμμετείχαν σε διάλογο νέοι με βιωματική εμπειρία σε κέντρα κράτησης ανηλίκων και επαγγελματίες από το σύστημα δικαιοσύνης ανηλίκων για να προβληματιστούν σχετικά με τους τρόπους με τους οποίους εκφράζεται η ανισότητα

(ευκαιριών) στην πόλη του Άμστερνταμ, τον πιθανό αντίκτυπό της στην πορεία των νέων στο σύστημα δικαιοσύνης ανηλίκων και τον ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν οι προσεγγίσεις της επανορθωτικής δικαιοσύνης στην αντιμετώπιση αυτών των ζητημάτων. Για τη συνεδρία αυτή, οι διαμεσολαβητές από την Restorative Justice Nederland οργάνωσαν μια ομάδα εστίασης σχετικά με τα αποτελέσματα ενός ερευνητικού προγράμματος στο οποίο συμμετείχαν. Εκδόθηκε μια κατανοητή και φιλική προς τα παιδιά οπτική αναπαράσταση αυτών των αποτελεσμάτων, έτσι ώστε οι συμμετέχοντες να μπορέσουν να συζητήσουν συλλογικά και να βρουν λύσεις στα θέματα που παρουσιάστηκαν. Η επανορθωτική δικαιοσύνη συζητήθηκε διεξοδικά τόσο σε επίπεδο δίκης και φυλάκισης όσο και σε επίπεδο αναστολής και δικαστηρίου, προκειμένου να κατανοηθεί το φαινόμενο αυτό με τη συμμετοχή των νέων, να υποστηριχθεί μεγαλύτερη εμπιστοσύνη μεταξύ των αρχών επιβολής του νόμου και ορισμένων πληθυσμών (π.χ. κύκλοι) και να εφαρμοστεί ως εργαλείο πριν από την κλιμάκωση (π.χ. κοινοτικά δικαστήρια, αστυνομική διαμεσολάβηση, Halt). Οι συντονιστές ήθελαν οι νέοι ως έμπειροι και ειδικοί να κατανοήσουν τη δύναμη της φωνής τους και να ενδυναμωθούν ώστε να γίνουν φορείς της αλλαγής. Οι συμμετέχοντες κατανόησαν την αξία και το δικαίωμά τους στην επανορθωτική δικαιοσύνη και τα πιθανά οφέλη που θα μπορούσαν να αναμένουν όταν θα κατέθεταν τις προτάσεις τους για την αντιμετώπιση των προς συζήτηση θεμάτων.

Οι νέοι από την ολλανδική συμβουλευτική επιτροπή παιδιών του έργου i-Restore 2.0 κλήθηκαν επίσης να συμμετάσχουν σε έναν κύκλο με μέλη ενός από τους κύριους παρόχους αποκαταστατικής δικαιοσύνης στην Ολλανδία. Στο πλαίσιο του έργου, οι νέοι είχαν ήδη περάσει πολλές συνεδρίες μαθαίνοντας και διαδίδοντας για την επανορθωτική δικαιοσύνη, οπότε δεν απαιτήθηκε προηγούμενη παρουσίαση για αυτόν τον κύκλο. Το επίκεντρο αυτής της συνεδρίασης ήταν να δώσουν οι νέοι ανατροφοδότηση και προτάσεις σχετικά με την προσέγγιση του οργανισμού που προσφέρει επανορθωτική δικαιοσύνη. Μέσω της συνεδρίας, οι νέοι ανέλαβαν να εξετάσουν ποιες στρατηγικές ήταν πιο επιτυχημένες με τους συνομηλίκους τους, οι οποίοι δυστυχώς δυσκολεύονται περισσότερο να βρουν τις υπηρεσίες αποκαταστατικής δικαιοσύνης τα τελευταία δύο χρόνια (από την έναρξη του Covid υπάρχουν λιγότερες αιτήσεις διαμεσολάβησης και λιγότερες παραπομπές παρά το γεγονός ότι δεν μειώθηκαν οι κατάλληλες υποθέσεις).

Μέσα από αυτές τις συνεδρίες, οι νέοι έμαθαν για τη σημασία των υπηρεσιών που παρέχει ο οργανισμός, για την επανορθωτική διαμεσολάβηση για την ομάδα των συνομηλίκων τους, τη σημασία της μοναδικής τους διορατικότητας και την αξία της φωνής και της ανατροφοδότησής τους (ενδυνάμωση). Οι νέοι παρακινήθηκαν να εκφράσουν την ειλικρινή και κριτική τους γνώμη. Στη συνέχεια, οι διοργανωτές τους ενημέρωσαν σχετικά με το πόσο εκτιμήθηκε η ανατροφοδότησή τους από το τμήμα επικοινωνίας του οργανισμού και πώς το όραμά τους συμπεριλήφθηκε ως κεντρικό σημείο της στρατηγικής του οργανισμού για την προσέγγιση των νέων.

Ποιες ήταν οι εντυπώσεις των συμμετεχόντων

"Θα πρέπει να υπάρχει μια ενεργή προσπάθεια να ενθαρρυνθούν οι άνθρωποι να συμμετάσχουν στην επανορθωτική δικαιοσύνη, αλλά θα πρέπει να είναι εκεί 100% με δική τους πρωτοβουλία. Με αυτόν τον τρόπο, μπορούν να συμμετέχουν με την απαιτούμενη νοσοτροπία, καθώς είναι δεκτικοί. Η ενθάρρυνση και η ενημέρωση είναι επίσης σημαντική, επειδή η πιθανή απάντηση στην αρχή είναι μάλλον όχι. Εγώ θα έλεγα όχι αν δεν είχα ενημερωθεί σωστά"

(φοιτητής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης)

"Στο τμήμα της ιατροδικαστικής κλινικής όπου κάνω την πρακτική μου άσκηση, ένα άτομο συμμετείχε σε διαδικασία διαμεσολάβησης με την κοπέλα του και αυτό είχε πολύ θετικό αντίκτυπο στο υπόλοιπο διάστημα της κράτησής του και στην αποκατάστασή του."

(Φοιτητής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης)

"Περισσότεροι άνθρωποι της ηλικίας μου θα έπρεπε να γνωρίζουν γι' αυτό, χαίρομαι που μπορώ να τους το γνωστοποιήσω, ώστε να βρουν τη βοήθεια που χρειάζονται".

(Μέλος της συμβουλευτικής επιτροπής για τα παιδιά του i-RESTORE 2.0)

"Αναγνωρίζω όλα αυτά, αλλά ποτέ δεν κατάλαβα πόσο στενά συνδέεται η δουλειά μου με αυτό το κίνημα της επανορθωτικής δικαιοσύνης".

(Εκπαιδευτής από τη μεθοδολογία των ειρηνικών σχολείων)

"Η πρώτη μου σκέψη είναι βέβαια, μπορεί να γίνει με τη "συγκεκριμένη ομάδα-στόχο" των νέων μας; Είναι μικροί ταραχοποιοί και πάντα υποθέτουμε λόγω της ιδιοσυγκρασίας ή των γνωστικών τους ικανοτήτων ότι είναι ακατάλληλοι για αυτού του είδους την εργασία μεταξύ ομοτίμων και την ανάληψη ευθυνών, αλλά πάρτε το παράδειγμα από τις κλινικές YesWeCan (κέντρα θεραπείας αποκατάστασης για νέους που βρίσκονται στο σύστημα φροντίδας τόσο καιρό που θεωρούνται "εκτός θεραπείας" με εντυπωσιακά ποσοστά επιτυχίας) με επανορθωτική προσέγγιση: μπορεί να γίνει εκεί. Τι συμβαίνει όταν δίνουμε στους νέους ανθρώπους ευθύνη; Μήπως υποτιμούμε τους μικρούς μας "ταραχοποιούς";"

(Καθηγητής σε γυμνάσιο με εξατομικευμένη προσέγγιση με ευάλωτους νέους)

"Οι μαθητές μας παλεύουν να ξεπεράσουν τις τρικλοποδιές και τις προκλήσεις του παρελθόντος με τη μορφή τραύματος. Πολλά από αυτά που προσπαθούμε να κάνουμε είναι να προσπαθήσουμε να διευκολύνουμε και να καλλιεργήσουμε την ανθεκτικότητα σε αυτούς, και το έργο σας για την επανορθωτική δικαιοσύνη φαίνεται να είναι πολύ χρήσιμο για το σκοπό αυτό."

(Καθηγητής σε γυμνάσιο με εξατομικευμένη προσέγγιση με ευάλωτους νέους)

"Παρουσίασα μια περίπτωση για να αναδείξω το μοντέλο συνεδρίασης που χρησιμοποιείται στη Βόρεια Ιρλανδία. Οι ερωτήσεις των μαθητών ήταν έξυπνες και έδειξαν να ενδιαφέρονται πραγματικά για την επανορθωτική δικαιοσύνη".

(Υποστηρικτής της επανορθωτικής δικαιοσύνης και ομιλητής κατά τη διάρκεια των κύκλων με φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης)

Στο τέλος των συνεδριών, οι συμμετέχοντες έλαβαν μέρος σε έναν κύκλο κλεισίματος, όπου ρωτήθηκαν σχετικά με την ικανοποίησή τους από τις δραστηριότητες, τι έμαθαν και αν θα μπορούσαν να μοιραστούν μια λέξη ή μερικές σκέψεις σχετικά με όσα ανακάλυψαν κατά τη διάρκεια της συνεδρίας και θα ήθελαν να μεταφέρουν στην τάξη, στο εργασιακό περιβάλλον ή ακόμη και στην προσωπική ζωή στο σπίτι. Οι λέξεις ανατροφοδότησης που ακούσαμε περισσότερο περιλάμβαναν:

"ενδιαφέρον", "διορατικό", "πολλά υποσχόμενο", "νέο", "επαναστατικό", "το χρειαζόμαστε αυτό", "θέλω να μάθω περισσότερα", "διαμεσολάβηση μεταξύ συνομηλίκων", "(χρειαζόμαστε περισσότερα) δικαστήρια για νέους" και "ισχυρό".

ΟΙ ΚΥΚΛΟΙ
ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ
ΣΤΗ ΡΟΥΜΑΝΙΑ

ΡΟΥΜΑΝΙΑ

Τι κάναμε

Κατά τους μήνες Φεβρουάριο 2023 έως Απρίλιο 2024, 9 κύκλοι ευαισθητοποίησης πραγματοποιήθηκαν σε δύο λύκεια της πόλης του Βουκουρεστίου από την ομάδα των Terres des hommes Ρουμανίας στο πλαίσιο υλοποίησης του προγράμματος i-Restore 2.0. Από τους 9 κύκλους ευαισθητοποίησης, οι 4 πραγματοποιήθηκαν με καθηγητές και προσωπικό του λυκείου, οι 3 με μαθητές λυκείου, ο 1 με γονείς και κηδεμόνες και ένας κοινός με μαθητές και καθηγητές. Αυτοί οι κύκλοι προσέγγισαν περίπου 90 καθηγητές λυκείων από διάφορους τομείς της εκπαίδευσης, 95 μαθητές λυκείων και περισσότερους από 15 γονείς και κηδεμόνες μαθητών από τα εμπλεκόμενα λύκεια.

Οι κύκλοι ευαισθητοποίησης που πραγματοποιήθηκαν στη Ρουμανία είχαν ως κύριο στόχο την εισαγωγή της έννοιας της επανορθωτικής δικαιοσύνης και τη εμπλοκή των συμμετεχόντων στη διερεύνηση των πλεονεκτημάτων της εφαρμογής επανορθωτικών προσεγγίσεων για την αντιμετώπιση των συγκρούσεων και της βίας στο σχολικό περιβάλλον. Οι κύκλοι δημιούργησαν το χώρο για να εμπλακούν οι συμμετέχοντες σε ανοιχτό διάλογο για να προβληματιστούν σχετικά με τις προκλήσεις των παραδοσιακών μεθόδων επίλυσης συγκρούσεων και τις ευκαιρίες που θα μπορούσαν να προσφέρουν οι επανορθωτικές παρεμβάσεις στα σχολεία στο μέλλον.

Τα τελευταία χρόνια, η εφαρμογή των επανορθωτικών πρακτικών εξαπλώθηκε ευρέως σε όλο τον κόσμο, αποδεικνύοντας την αποτελεσματικότητά της σε διάφορα πλαίσια, μεταξύ άλλων στο σύστημα δικαιοσύνης και σε εκπαιδευτικά πλαίσια. Αντλώντας από τα αναφερόμενα οφέλη και τα θετικά αποτελέσματα από την εφαρμογή τους, αρκετές χώρες έχουν συμπεριλάβει συστάσεις σχετικά με τη χρήση επανορθωτικών προσεγγίσεων στα έγγραφα της εκπαιδευτικής τους πολιτικής. Και στη Ρουμανία έχουν διεξαχθεί με επιτυχία πιλοτικά έργα στα οποία οι πρακτικές αυτές έχουν δοκιμαστεί, μεταξύ άλλων και στο εκπαιδευτικό περιβάλλον. Ωστόσο, το σημερινό μοντέλο παρέμβασης σε καταστάσεις σύγκρουσης και βίας στα σχολεία της Ρουμανίας παραμένει κυρίως τιμωρητικό. Αυτό το

πλαίσιο έχει οδηγήσει στην ανάγκη συλλογικού προβληματισμού για πιο θετικά μοντέλα παρέμβασης που λαμβάνουν υπόψη τις απόψεις και τις ανάγκες όλων των μελών της σχολικής κοινότητας, ιδίως των παιδιών και των νέων.

Μέσα από διαδραστικές συζητήσεις, οι συμμετέχοντες κατανόησαν ότι η οικοδόμηση και η διατήρηση ουσιαστικών σχέσεων είναι μια προσπάθεια συνεργασίας και ότι οι απόψεις τους είναι ζωτικής σημασίας για την εξεύρεση ευκαιριών βελτίωσης των υφιστάμενων μηχανισμών παρέμβασης και του συνολικού σχολικού κλίματος. Οι διαμεσολαβητές διερεύνησαν με τους μαθητές, τους εκπαιδευτικούς και τις οικογένειες, το συναισθηματικό και γνωστικό πλαίσιο των καταστάσεων που θεωρούνται επιβλαβείς και τις επιπτώσεις τους, βοηθώντας στην κατανόηση των προβλημάτων σχετικά με τη βία στα σχολεία που αντιμετωπίζουν τακτικά οι μαθητές και τις πιθανές προσεγγίσεις για τον μετριασμό των επιπτώσεων αυτών των προβλημάτων. Σε αυτές τις συζητήσεις, οι μαθητές μίλησαν με ειλικρίνεια για τις καταστάσεις που αντιμετωπίζουν στα σχολεία και για το πώς συχνά "δεν αισθάνονται ότι τους ακούνε". Οι μαθητές ενθαρρύνθηκαν επίσης να εκφράσουν ιδέες σχετικά με τα οφέλη από τη χρήση επανορθωτικών πρακτικών και να προβληματιστούν σχετικά με έννοιες όπως η "κατηγορία" έναντι της "ευθύνης" και η "κύρωση" έναντι της "επανάρθωσης".

Οι ανάγκες του συστήματος διερευνήθηκαν επίσης με τους εκπαιδευτικούς. Υπάρχει κοινή πεποίθηση μεταξύ των εκπαιδευτικών ότι η βία στα σχολεία έχει γίνει πιο διαδεδομένη τα τελευταία χρόνια (όσον αφορά την ποικιλομορφία των τύπων συγκρούσεων και την ορατότητα) και αυτό έχει δημιουργήσει την ανάγκη διαφοροποίησης των μεθόδων αντιμετώπισης αυτών των καταστάσεων. Κατά τη διάρκεια των κύκλων με τους εκπαιδευτικούς, χρησιμοποιήθηκαν παρουσιάσεις, ενημερωτικά βίντεο και η ανάλυση περιπτώσιολογικών μελετών εμπνευσμένων από πραγματικές καταστάσεις για να εξηγηθεί στους εκπαιδευτικούς τι συνεπάγονται οι επανορθωτικές πρακτικές και η σημασία της εφαρμογής τους στα σχολεία, και να προωθηθεί ο ανοιχτός διάλογος σχετικά με τις ανάγκες και τις απόψεις τους, καθώς και εκείνες των μαθητών, για τη διατήρηση ενός εποικοδομητικού σχολικού περιβάλλοντος. Ορισμένοι εκπαιδευτικοί ανταποκρίθηκαν στις αρχές και τα μοντέλα των επανορθωτικών προσεγγίσεων που παρουσιάστηκαν, αναφέροντας ότι και οι ίδιοι εφαρμόζουν στις

δραστηριότητές τους μια προσέγγιση που λαμβάνει υπόψη τις ανάγκες των μαθητών και τους επιτρέπει να εκφράζουν τις απόψεις τους. Υπήρχαν επίσης εκπαιδευτικοί που πίστευαν ότι η ανάρμοστη συμπεριφορά στο σχολικό περιβάλλον πρέπει να αντιμετωπίζεται πιο αυστηρά και να τιμωρείται γρήγορα, σύμφωνα με τους ισχύοντες σχολικούς κανονισμούς. Ενώ όλοι οι συμμετέχοντες έδειξαν ανοιχτό πνεύμα και ενδιαφέρον για παραδείγματα εφαρμογής των επανορθωτικών πρακτικών στα σχολεία, κατέστη σαφές ότι η εφαρμογή οποιωνδήποτε νέων μεθόδων παρέμβασης απαιτεί μια περίοδο μάθησης, εφαρμογής, συνεχούς ανταλλαγής ιδεών και κατάλληλης αξιολόγησης.

Οι γονείς και οι κηδεμόνες των μαθητών γυμνασίου χάρηκαν επίσης που κλήθηκαν να διερευνήσουν το ρόλο τους στη διαδικασία δημιουργίας σχολείων με περισσότερο σεβασμό και ασφάλεια και στην οικοδόμηση μιας πιο εποικοδομητικής κοινωνίας. Τα διδάγματα από την εφαρμογή των επανορθωτικών πρακτικών για την επίλυση συγκρούσεων στα σχολεία μπορούν επίσης να μεταφερθούν στο οικογενειακό περιβάλλον, προωθώντας ένα μετασχηματιστικό αποτέλεσμα στην ποιότητα των διαπροσωπικών σχέσεων που ταξιδεύει πέρα από τις σχολικές αίθουσες στην κοινότητα στο σύνολό της.

Ποια συμπεράσματα προέκυψαν από τους κύκλους

Φοιτητές

Οι φοιτητές είχαν την ευκαιρία να αντλήσουν γνώση από τη δράση της Terres des hommes στη Ρουμανία, ιδίως μέσω του προγράμματος i-Restore 2.0, στον τομέα της αποκαταστατικής δικαιοσύνης και των επανορθωτικών πρακτικών με παιδιά και νέους. Οι νέοι ήταν ανοιχτοί και συμμετείχαν σε διάλογο, έδωσαν παραδείγματα από την προσωπική τους ζωή, για το πώς αντιμετωπίστηκαν τα λάθη τους από τους ενήλικες (γονείς ή δασκάλους), και προβληματίστηκαν σχετικά με τις διαφορές που προτείνουν οι επανορθωτικές προσεγγίσεις. Οι κύκλοι θεωρήθηκαν σχετικοί με τις ανάγκες των μαθητών και αυτό φάνηκε στην προθυμία τους να συζητήσουν τα θέματα που αντιμετωπίζουν, να εκφράσουν τις απόψεις τους (ακόμη και όταν μερικές φορές ήταν πρόκληση για αυτούς να ακούσουν ο ένας τον άλλον) και στις ουσιαστικές ιδέες που εκφράστηκαν ως "διδάγματα". Μεταξύ των ιδεών που θεωρήθηκαν σημαντικές από τους μαθητές ήταν:

- ✚ η ανάγκη να επικοινωνούμε περισσότερο και υπομονετικά μεταξύ μας,
- ✚ η ανάγκη προσεκτικής ανάλυσης μιας κατάστασης πριν από την εξαγωγή συμπερασμάτων,
- ✚ η δυνατότητα επίλυσης των προβλημάτων με ηρεμία και χωρίς φωνές και πως αυτό βοηθά στη βελτίωση των σχέσεων,
- ✚ η σημασία της ακρόασης όλων των ατόμων που εμπλέκονται σε μια σύγκρουση, καθώς η επικοινωνία είναι ζωτικής σημασίας για την κατανόηση των προβλημάτων,
- ✚ η σημασία ενός τρίτου προσώπου για τη διαμεσολάβηση σε μια σύγκρουση,
- ✚ ότι η συγχώρεση είναι καλό πράγμα και ότι η ακρόαση, η κατανόηση και η ενσυναίσθηση είναι τα κλειδιά για την επίλυση προβλημάτων και λαθών,
- ✚ η σημασία ενός διαφορετικού τρόπου διόρθωσης των λαθών και ότι από τα λάθη μπορεί κανείς να μάθει.

Στο τέλος, οι μαθητές αξιολόγησαν την εμπειρία τους με λέξεις-κλειδιά όπως "ενδιαφέρον", "χρήσιμο", "εκπαιδευτική συζήτηση", "νέα πράγματα", "υπομονή", "σεβασμός", "κατανόηση", "προσωπική ανάπτυξη". Το συμπέρασμα που έβγαλαν ορισμένοι μαθητές ήταν ότι για ένα ευχάριστο εκπαιδευτικό περιβάλλον είναι απαραίτητο να αλλάξουν κάποιες συμπεριφορές και ότι η αλλαγή αυτή πρέπει να ξεκινήσει από τον καθένα τους. Όπως είπε ένας μαθητής: "η αλλαγή αρχίζει από εμάς".

Εκπαιδευτικοί

Τρεις από τους κύκλους ευαισθητοποίησης πραγματοποιήθηκαν με εκπαιδευτικούς και σχολικό προσωπικό διαφορετικών ειδικοτήτων (γεωγραφία, ξένες γλώσσες, κοινωνικοανθρωπιστικές επιστήμες, θρησκεία, κοινωνιολογία, βιολογία, μαθηματικά). Η συνάφεια των επανορθωτικών προσεγγίσεων έγινε κατανοητή από τους εκπαιδευτικούς τόσο από την άποψη του πλαισίου παρέμβασης όσο και από την άποψη των αξιών που προωθούν και δημιουργούν: "παρακίνηση", "επανόρθωση", "μάθηση", "ακρόαση", "δυνατότητες", "ενσυναίσθηση", "ικανοποίηση αναγκών", "οικειοποίηση", "προσαρμογή", "ευαισθητοποίηση", "αξίες" και "νέα προοπτική". Ενδιαφέρθηκαν ιδιαίτερα να μάθουν περισσότερα για το πώς οι επανορθωτικές πρακτικές θα μπορούσαν να μεταφραστούν στα σχολεία τους, καθώς πολλοί από αυτούς δεν είχαν ακούσει ποτέ πριν για αυτό το πλαίσιο και δεν μπορούσαν ακόμη να κατανοήσουν την εφαρμογή του. Από τα παραδείγματα που παρουσιάστηκαν και τις συζητήσεις των μελετών περίπτωσης κατανόησαν τις διαφορές μεταξύ της κλασικής προσέγγισης, όπως ορίζεται στους σχολικούς κανονισμούς, και των επανορθωτικών προσεγγίσεων που παρουσιάζονται από την *Terres des hommes*. Οι συζητήσεις επικεντρώθηκαν στα ισχύοντα σχολικά πρωτόκολλα για την αντιμετώπιση των συγκρούσεων και ορισμένοι εκπαιδευτικοί συνειδητοποίησαν ότι το επίπεδο πληροφόρησης και κατανόησης σχετικά με την εφαρμογή αυτών των κανονισμών ήταν διαφορετικό μεταξύ τους, γεγονός που συχνά οδηγεί σε διαφορετικούς τρόπους εφαρμογής τους. Δόθηκαν επίσης παραδείγματα για το πώς μπορούν να συνδεθούν οι παρεμβάσεις και τα μέτρα που προβλέπονται στους σχολικούς κανονισμούς με τις επανορθωτικές πρακτικές, ώστε να δημιουργηθεί ένα θετικό, συμμετοχικό και εποικοδομητικό πλαίσιο για την παρέμβαση και τη λήψη αποφάσεων.

Οι εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι οι κύκλοι άλλαξαν την οπτική τους, δίνοντάς τους, μεταξύ άλλων, την ευκαιρία να εστιάσουν την προσοχή τους σε πράγματα που γνώριζαν αλλά αμελούσαν. Είπαν ότι οι δραστηριότητες τους παρείχαν ένα χρήσιμο πλαίσιο για προβληματισμό και αυτοαναστοχασμό, μια ευκαιρία να σκεφτούν όχι μόνο ατομικά αλλά και με άλλους, ανοίγοντας "πόρτες, παράθυρα σε άλλες προοπτικές". Ορισμένες άλλες λέξεις-κλειδιά που χρησιμοποίησαν για να περιγράψουν την εμπειρία τους ήταν: "χρησιμότητα", "αυτοστοχασμός", "οικειοποίηση", "συναισθηματικός αντίκτυπος" και "αλλαγή προοπτικής". Στο τέλος, οι εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι οι κύκλοι ήταν πολύ διδακτικοί και χρήσιμοι, με στοιχεία καινοτομίας και δημιουργικότητας που είχαν αποκαλυπτικό αντίκτυπο. Επίσης, εκτίμησαν τη θετική ενέργεια που αναπτύχθηκε κατά τη διάρκεια των συζητήσεων. Συνολικά, θεώρησαν ότι οι δραστηριότητες ευαισθητοποίησης σχετικά με τις επανορθωτικές πρακτικές θα πρέπει να διεξάγονται για όλο το προσωπικό των σχολείων, καθώς η εφαρμογή αυτών των πρακτικών απαιτεί ειδικά εκπαιδευμένο προσωπικό. Υπάρχει δεκτικότητα για μελλοντικές δραστηριότητες στον τομέα αυτό, καθώς θεωρούνται απαραίτητες και χρήσιμες στο πλαίσιο της διαδικασίας ενδοϋπηρεσιακής κατάρτισης. Οι συμμετέχοντες εξέφρασαν το ενδιαφέρον τους να συμπεριληφθούν σε ευρύτερες δραστηριότητες κατάρτισης σχετικά με τις επανορθωτικές προσεγγίσεις στα σχολεία, ώστε να κατανοήσουν καλύτερα τον τρόπο λειτουργίας τους και να γίνουν εκπαιδευτές για άλλους στον τομέα αυτό.

Οικογένειες

Οι γονείς και οι κηδεμόνες των μαθητών που συμμετείχαν στους κύκλους ήταν ανοιχτοί στις πληροφορίες που παρουσιάστηκαν και ήθελαν να κατανοήσουν τις έννοιες και τον τρόπο με τον οποίο οι επανορθωτικές πρακτικές μπορούν να εφαρμοστούν στο σχολικό περιβάλλον. Οι συμμετέχοντες εξέφρασαν ότι οι πληροφορίες που μοιράστηκαν ήταν "πολύ χρήσιμες και η προσέγγιση πραγματοποιήθηκε με επαγγελματικό τρόπο". Ανταποκρίθηκαν στις επανορθωτικές αρχές, συμφώνησαν ότι είναι απαραίτητο και επείγον να διαφοροποιηθούν οι μέθοδοι παρέμβασης στο σχολικό περιβάλλον (τόσο για την πρόληψη όσο και για την επίλυση των συγκρούσεων) και ότι οι επανορθωτικές πρακτικές για τις οποίες ενημερώθηκαν είναι μια θετική και εποικοδομητική λύση που

"πρέπει να εφαρμοστεί σε όλα τα σχολεία". Η σημασία των επανορθωτικών πρακτικών έγινε επίσης αντιληπτή από τους γονείς ως προς τη χρησιμότητά τους "για την προσωπική ανάπτυξη των παιδιών" και ως προς την αλλαγή της στάσης των ενηλίκων απέναντι στην εκπαίδευση των παιδιών για το μέλλον. Οι γονείς κατανόησαν ότι η εφαρμογή των επανορθωτικών πρακτικών απαιτεί κοινή προσπάθεια και ότι απαιτείται αλλαγή σε ατομικό, οικογενειακό, σχολικό, σε επίπεδο λήψης αποφάσεων και κοινοτικό επίπεδο και ότι επιθυμούν να συμμετάσχουν σε αυτή την αλλαγή. Είπαν ότι τέτοιες δραστηριότητες θα ήταν πολύ χρήσιμες στη διαχείριση των τάξεων και θα έπρεπε να διοργανώνονται σε όλα τα σχολεία. Από αυτή την άποψη, είναι απαραίτητο κάθε μελλοντική δραστηριότητα για την προώθηση ή/και την εφαρμογή επανορθωτικών πρακτικών να περιλαμβάνει γονείς και συλλόγους γονέων.

Ποιες ήταν οι εντυπώσεις των συμμετεχόντων

"Μάθαμε τη σημασία του να ακούμε όλους τους ανθρώπους που εμπλέκονται σε μια σύγκρουση και ότι αυτό αποτελεί ένδειξη σεβασμού".

(Μαθητής Λυκείου)

"Η κατανόηση, η ενσυναίσθηση και η ακρόαση είναι το κλειδί για την επίλυση προβλημάτων και λαθών".

(Μαθητής, 10^η τάξη γυμνασίου)

"Νομίζω ότι θα ήταν χρήσιμο να γίνουν μαθήματα για την επανορθωτική δικαιοσύνη στο λύκειο, ιδίως στα μαθήματα προσωπικής ανάπτυξης/ηγεσίας.

Νομίζω ότι ο διευθυντής πρέπει να εκπαιδευτεί σε αυτό, θα ήταν καλό να γίνουν μαθήματα για τους διευθυντές".

(Μαθητής, 10^η τάξη γυμνασίου)

"Θα εφάρμοζα αυτές τις επανορθωτικές πρακτικές στην οικογένεια. Όταν πρόκειται για ένα λάθος, για παράδειγμα ένα λάθος της μικρότερης αδελφής μου, θα ήθελα να απομακρυνθώ από την έννοια της τιμωρίας και

να μάθω από το λάθος και την αυτοκριτική".

(Μαθητής, 10^η τάξη γυμνασίου)

"Οι επανορθωτικές πρακτικές θα πρέπει να είναι το πρώτο πράγμα στο οποίο στρεφόμαστε για τη διαχείριση των συγκρούσεων (...). Η σημερινή συζήτηση φύτεψε έναν σπόρο μέσα μου και άλλαξε την οπτική μου, δείχνοντάς μου τα θετικά αποτελέσματα αλλά και τους περιορισμούς των επανορθωτικών πρακτικών."

(Καθηγητής λυκείου)

"Αισθάνθηκα συνδεδεμένη, εμπνευσμένη να υποστηρίξω περισσότερο, με νέες, εφαρμόσιμες ιδέες".
(Καθηγήτρια λυκείου)

"Νομίζω ότι είναι σημαντικό για τους ανθρώπους να έχουν επίγνωση της ανθρωπιάς τους από την αρχή. Και η επανορθωτική προσέγγιση μπορεί να κάνει σημαντικά βήματα προς την επανανακάλυψη της ανθρωπιάς μας".
(Καθηγητής λυκείου)

"Η Ρουμανία χρειάζεται όσο το δυνατόν περισσότερα από αυτά τα προγράμματα. Αλλάζοντας νοοτροπίες, αλλάζουμε τον κόσμο!"
(Γονέας/νόμιμος κηδεμόνας)

"Μου άνοιξε τα μάτια για τη συμπεριφορά αυτής της γενιάς παιδιών. Η συμμετοχή πρέπει να είναι από όλες τις πλευρές: σχολείο, γονείς, παιδιά".
(Γονέας/νόμιμος κηδεμόνας)

"Νομίζω ότι αυτή η συνάντηση με βοήθησε να μάθω πώς να αντιμετωπίζω τις συγκρούσεις".
(Μαθητής Λυκείου)

"Θα μπορούσαμε όλοι να κάνουμε περισσότερα για να συνειδητοποιήσει ο καθένας το ρόλο του στην κοινωνική ομάδα στην οποία ανήκει".
(Καθηγητής λυκείου)

Τελικός προβληματισμός

Οι κύκλοι ευαισθητοποίησης σχετικά με την επανορθωτική δικαιοσύνη και την εφαρμογή της στα σχολεία έτυχαν ευρείας αποδοχής σε κάθε χώρα από τους μαθητές, τις οικογένειές τους, το προσωπικό των σχολείων και άλλους επαγγελματίες που συμμετείχαν. Οι κύκλοι αυτοί δημιούργησαν το χώρο, συχνά για πρώτη φορά, για να προβληματιστούν από κοινού σχετικά με το πώς η επανορθωτική πρακτική μπορεί να συμβάλει στη δημιουργία και τη διατήρηση ειρηνικών και αποτελεσματικών μαθησιακών περιβαλλόντων. Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα που συμμετείχαν αξιολόγησαν θετικά το έργο που επιτελέστηκε με το προσωπικό και τους μαθητές τους, και οι περισσότεροι από αυτούς πρότειναν να πραγματοποιηθούν ξανά παρόμοιες δραστηριότητες που να φτάνουν και σε άλλους μαθητές και στο προσωπικό του σχολείου τους.

Τα παιδιά και οι νέοι ήταν πολύ πρόθυμοι να συμμετάσχουν στις δραστηριότητες που προτείνονται στους κύκλους. Τα περισσότερα από αυτά δεν είχαν συμμετάσχει σε παρόμοια δραστηριότητα που σχετίζεται με τη δικαιοσύνη στο παρελθόν και χάρηκαν που τους δόθηκε η δυνατότητα να μοιραστούν τις απόψεις τους για θέματα όπως οι συγκρούσεις, ο αντίκτυπός τους και οι επανορθωτικοί τρόποι αντιμετώπισης και επίλυσης των διαφορών. Οι νέοι δήλωσαν ότι οι κύκλοι τους παρείχαν γνώσεις σχετικές με την πραγματική ζωή, συμπεριλαμβανομένων των δεξιοτήτων αυτοδιαχείρισης, του θάρρους να αναλαμβάνουν ευθύνες, του θάρρους να λαμβάνουν αποφάσεις και βελτίωσαν τις δεξιότητές τους στην επίλυση προβλημάτων.

Μαθητές, εκπαιδευτικοί και οικογένειες εξέφρασαν την προθυμία τους να συμμετάσχουν σε μελλοντικές δραστηριότητες για να εμβαθύνουν τις γνώσεις τους στην πρακτική εφαρμογή των επανορθωτικών πρακτικών στα σχολεία και όχι μόνο. Συχνά, ήταν περίεργοι να ακούσουν περισσότερα για άλλους συναφείς τομείς, όπως τα δικαιώματα των παιδιών σε σχέση με το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης και την εφαρμογή επανορθωτικών πρακτικών σε άλλα περιβάλλοντα. Σε αυτή τη γραμμή, ορισμένοι συμμετέχοντες θα ήθελαν περισσότερες συνεδρίες όπου θα μπορούν επίσης να προσκαλούνται επαγγελματίες, όπως διαμεσολαβητές ή εισαγγελείς που ασχολούνται με υποθέσεις νέων, και να εργάζονται περισσότερο με μαρτυρίες ή παιδιά και νέους με

ζωντανή εμπειρία που μπορούν να μοιραστούν τις ιστορίες τους. Γενικά, ιδίως όταν προσπαθούμε να προσεγγίσουμε παιδιά με πιο δύσκολο υπόβαθρο, το να έρθουν νέοι άνθρωποι που κατανοούν το περιβάλλον τους και μιλούν τη γλώσσα τους για να περάσουν το μήνυμα και το τι σημαίνει η επανορθωτική δικαιοσύνη γι' αυτούς, θα ήταν πολύ πιο επιτυχημένο από το να δώσουν επισκέπτες ακαδημαϊκοί/καθηγητές διαλέξεις για το θέμα.

Επιπλέον, η εργασία με μελέτες περιπτώσεων έτυχε ιδιαίτερα καλής υποδοχής, τόσο σε αυτές τις συνεδρίες όσο και σε άλλες δραστηριότητες του έργου, και θα πρέπει να γίνει ένα βασικό εργαλείο για τη βελτίωση της ευαισθητοποίησης σχετικά με την επανορθωτική δικαιοσύνη, τόσο με το ενήλικο όσο και με το νεανικό κοινό. Οι συμμετέχοντες απόλαυσαν ιδιαίτερα τις συμμετοχικές δραστηριότητες και ζήτησαν οι μελλοντικοί κύκλοι ευαισθητοποίησης να περιλαμβάνουν παιχνίδια ρόλων ή προσομοιώσεις του τρόπου με τον οποίο η διαμεσολάβηση και άλλες επανορθωτικές πρακτικές μπορούν να διεξαχθούν στα σχολεία. Προτάθηκε επίσης να αξιοποιήσουν περαιτέρω οι μελλοντικοί κύκλοι το υλικό ευαισθητοποίησης που αναπτύχθηκε στο πλαίσιο του έργου i-Restore 2.0 από τις συμβουλευτικές επιτροπές παιδιών (π.χ. βίντεο που παρουσιάστηκαν από νέους), καθώς το υλικό αυτό ενισχύει το ενδιαφέρον τόσο των νέων όσο και των ενηλίκων.

Ένα μάθημα που αντλήθηκε από την ανάπτυξη των κύκλων ευαισθητοποίησης σχετικά με τις επανορθωτικές πρακτικές με παιδιά και νέους στα σχολεία είναι ότι η αποτελεσματική εφαρμογή απαιτεί συμμετοχή σε ατομικό, οικογενειακό, σχολικό, σε επίπεδο λήψης αποφάσεων και κοινοτικό επίπεδο. Μία από τις προκλήσεις που αντιμετωπίστηκαν κατά το σχεδιασμό στρατηγικών ευαισθητοποίησης ήταν ο εντοπισμός και η πρόσβαση σε σχετικούς ενδιαφερόμενους φορείς από την κοινότητα φροντίδας του παιδιού, όπως τα μέλη της οικογένειας, και η συγκέντρωση πολλαπλών ομάδων-στόχων σε έναν κοινό κύκλο. Στη Ρουμανία, ένας κύκλος ήταν αφιερωμένος ειδικά στους γονείς, τους κηδεμόνες και τα μέλη της οικογένειας των μαθητών γυμνασίου. Στην Ελλάδα, ένας κύκλος συγκέντρωσε μαθητές, προσωπικό του σχολείου και έναν γονέα που ήταν επίσης πρόεδρος του συλλόγου γονέων και κηδεμόνων. Παρά τις θετικές αντιδράσεις σε αυτές τις εμπειρίες, η συμπερίληψη πολλαπλών ομάδων-στόχων στους κύκλους αποτέλεσε πρόκληση. Από αυτή την άποψη, είναι απαραίτητο κάθε μελλοντική δραστηριότητα για την προώθηση ή/και την εφαρμογή επανορθωτικών προσεγγίσεων με παιδιά να

περιλαμβάνει τους σχετικούς ενδιαφερόμενους φορείς από την κοινότητα φροντίδας του παιδιού, συμπεριλαμβανομένων των οικογενειών του.

Επιπλέον, τίθεται το ερώτημα πώς να προχωρήσουμε από την ευαισθητοποίηση σχετικά με τα οφέλη και τους περιορισμούς των επανορθωτικών πρακτικών προς την αποτελεσματική εφαρμογή τους στο σχολικό περιβάλλον. Η ευαισθητοποίηση έχει κεντρική σημασία όταν ενδυναμώνουμε τα παιδιά, τους νέους και τις κοινότητές τους στην υιοθέτηση πιο επανορθωτικών προσεγγίσεων επίλυσης συγκρούσεων. Ωστόσο, μια μετασχηματιστική αλλαγή στη σχολική κουλτούρα θα απαιτούσε μια ειδικά σχεδιασμένη διαδικασία και μια μακροπρόθεσμη δέσμευση, όπου προορίζονται περαιτέρω πόροι για την αποτελεσματική εφαρμογή της σε όλα τα επίπεδα του σχολείου. Αυτοί μπορεί να περιλαμβάνουν: την ανάπτυξη μιας εξατομικευμένης στρατηγικής για την εφαρμογή επανορθωτικών προσεγγίσεων στο σχολείο, η οποία μπορεί να συνδιαμορφωθεί με τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών, των μαθητών και των οικογενειών τους- μια στρατηγική κατάρτισης για το προσωπικό του σχολείου (συμπεριλαμβανομένων των εκπαιδευτικών, του διευθυντή, του διοικητικού και άλλου σχετικού προσωπικού του σχολείου)- εκπαίδευση στη διαμεσολάβηση μεταξύ ομοτίμων με μαθητές με αρκετές στιγμές πρακτικής εξάσκησης- τακτικές στιγμές προβληματισμού σχετικά με την πρόοδο της εφαρμογής μεταξύ της ομάδας διοίκησης, καθώς και με τους μαθητές και, με μικρότερη συχνότητα, με τις οικογένειές τους- περαιτέρω ευαισθητοποίηση άλλων σχετικών ομάδων της κοινότητας (π.χ. με μέλη από εξωσχολικές δραστηριότητες, αθλητικούς συλλόγους)- εφαρμογή εργαλείων αξιολόγησης για την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων.

Συνολικά, τα αποτελέσματα των κύκλων ευαισθητοποίησης εξακολουθούν να δείχνουν ότι τα παιδιά και οι τοπικές κοινότητές τους είναι πρόθυμα να συμμετέχουν ενεργά στη δημιουργία σχολικών περιβαλλόντων με περισσότερο σεβασμό και χωρίς αποκλεισμούς. Η ευαισθητοποίηση σχετικά με τις αξίες της επανορθωτικής δικαιοσύνης, την εφαρμογή της και τον αντίκτυπο σε όσους συμμετέχουν, συμβάλλει στην ενδυνάμωση των μελών της κοινότητας ώστε να αποφασίσουν αν η επανορθωτική πρακτική είναι κάτι από το οποίο μπορούν να επωφεληθούν ή θα ήθελαν να ακολουθήσουν.

Co-funded by
the European Union

Terre des hommes
Helping children worldwide.

Halt.

REPUBLIC OF ESTONIA
SOCIAL INSURANCE BOARD

